R00012 12.12.2020

«АЛҒАШҚЫ ӘСКЕРИ ДАЙЫНДЫҚ ПӘНІН ОҚЫТУДА АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНАЛДЫҚ ЖӘНЕ БЕЛСЕНДІ

ДОСКАРИН ЕРБОЛ ДУЛАТБЕКОВИЧ
Ақмола облысы Көкшетау қаласы МКҚК «Құрылыс-техникалық колледжі
Алғашқы Әскери және Технологиялық Дайындық пәнінің
оқытушы-ұйымдастырушы

Алғашқы әскери дайындық азаматтарды Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің қатарында әскери қызмет атқаруға дайындық жүйесінің бір бөлігі болып табылатындықтан, қазіргі кезеңде «Алғашқы әскери дайындық» пәнін оқыту Қазақстан Республикасының Конституциясы, Қазақстан Республикасының Әскери доктринасы,«Қазақстан Республикасының Қарулы Күштері және Қорғанысы туралы» және «Әскери міндеттілік және әскери қызмет туралы» Қазақстан Республикасының заңдарының талаптарына сәйкестікте жүзеге асып отыр.Алғашқы әскери дайындық – Қазақстан Республикасы азаматтарын Қарулы Күштерде, басқа да әскер және әскери құрамаларда қызмет етуге дайындайтын мемлекеттік жүйенің негізгі құрамы болып табылады.

Қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте қажет»
Н.Ә.Назарбаев.

XXI ғасыр – ақпараттық технология ғасыры. Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев «Болашақта еңбек етіп, өмір сүретіндер - бүгінгі мектеп оқушылары, мұғалім оларды қалай тәрбиелесе Қазақстан сол деңгейде болады. Сондықтан ұстазға жүктелетін міндеттер ауыр» деген болатын. Ұстаздар қауымының алдында сабақта ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдана отырып жаңа технологияларды қолдану арқылы оқушылардың білім деңгейін арттыру; Шығармашылықпен жұмыс істей отырып, заман талабына сай іскер, жан-жақты, терең білімді, интеллектуалдық деңгейі жоғары дамыған шәкірт тәрбиелеу; Сабақта оқытудың жаңа технологияларын тиімді қолдана білу маңызды.

Қазіргі заман мұғалімінен тек өз пәнінің терең білгірі болу емес, тарихи танымдық, педагогикалық-психологиялық сауаттылық, саяси экономикалық білімділік және ақпараттық сауаттылық талап етілуде. Ол заман талабына сай білім беруде жаңалыққа жаны құмар, шығармашылықпен жұмыс істеп, оқу мен тәрбие ісіне еніп, оқытудың жаңа технологиясын шебер меңгерген жан болғанда ғана білігі мен білімі жоғары жетекші тұлға ретінде ұлағатты саналады

Оқыту процесі – екі жақты процесс, оның бір жағында оқытушы, ал екінші жағында оқушы бар. Сонда бұл процесс оқу бағдарламасына, әдістемелік нұсқаулар мен жарлықтарға және тағы басқаларға сүйенетін басқарушы бөлік- оқытушыдан және басқарылатын бөлік- оқушыдан тұрады. Қазір мұның бірін обьект,екіншісін субьект деп те айтып жүрміз. Оқытудың осы екі бөлігінің арасында тығыз екі жақты байланыс орнатылғанда ғана процесс өнімді нәтиже бермек.

Оқытудағы тура байланыс деп, жаңа материалды түсіндіру, тәрбиелік әсер ету, әдістемелік нұсқаулар беру /қайталаңыз,жазып алыңыз,назар аударыңыз т.с.с/ түсіндіріледі. Мұнда оқушы мұғалімнің ықпал етуімен және өзінің ізденіп жұмыс істеуі арқылы жаңа білім мен білікті, дағдыны игереді.

Оқытушыға оқытудың жаңа да тиімді тәсілдерін игеріп,оны қолдана білуі үшін оқушылардың өтілген материалды меңгеру нәтижесі туралы кері байланыс сигналдары түсуі қажет. Оқушының ауызша жауабы, бақылау жұмысын не практикалық тапсырма-ларды орындауы және т.б. кері байланыстың мысалдары болып табылады.

Сабақ үстінде оқушының жаңа ұғымды меңгеруін ауызша айтқызу арқылы тексеріп, бақылау сабақтың көп уақытын алатындығы анық нәрсе. Оқушымен кері байланысты көбінесе осы әдіске құру олардың аз ғана бөлігін белсенді оқу процесіне тартып, ал қалған көпшілік бөлігінің оқу материалын үйренуіне ықпал етудің барынша азаюына, сөйтіп олардың білім алуға қызығушылығының төмендеуіне әсер етіп жүрген жағдайлар.

Осы және бұдан басқа да толып жатқан психо-педагогикалық себептерге байланысты мұғалімге оқушы білімін, білігін анықтауда жаңа технологиялық әдістерді қолдану қазіргі уақыт талабына айналып отыр.

Жаңа технологиялық әдістер, ол сол кезеңде өмірге енген техникалық құралдар мен жабдықтарды, түрлі көрнекіліктерді пайдалануға негізделген тәсілдер жиынтығы.

Қазіргі уақытта оқушылар білімінің бірыңғай стандарттарға сәйкес болуы талабына жету, оқытудың педагогикалық тың әдістерінсіз жүзеге асуы екіталай.

Бұл ретте шетелдік және ресейлік айтулы педагогтардың еңбектері мен тәжірибелерін өзіміздің ұлттық ұстанымдарымызға сай келетіндей түрде саралап пайдаланғанымыз жөн.

Сонымен соңғы кездегі технологиялық әдістерге: электрондық оқулықтарды пайдал-ану, қашықтықтан басқарылатын дистанциялық оқыту жүйесін енгізу, оқушылардың білімдерінің сапасын бірыңғай ұлттық тест тапсырмалары бойынша тексеру, оқытудың соңғы үлгідегі аудио-видео техникалары мен құралдарын қолдану т.с.с.

Алғашқы әскери дайындық меншік түрі мен ведомствалық бағыныштылығына қарамастан, барлық типтегі жалпы білім беретін мектептерде, орта арнаулы оқу орындарында (колледждерде), кәсіптік- техникалық мектептерде (кәсіптік

мектеп) әскерге шақырылуға дейінгі және әскерге шақырылу жасындағы білім алушы жастардың міндетті оқытылатын пәні болып табылады. Әскери-патриоттық тәрбие алғашқы әскери дайындықпен тығыз ұштастырыла отырылып, жастардың әскери істі жақсы меңгеруіне, төтенше жағдайларда қорғанудың тәсілдері мен құралдарын дұрыс пайдалана білуіне ықпал ете алуы қажет. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінде қызмет ету туралы түсінігін және әскери іс негіздері бойынша оқушылардың білімдерін қалыптастыру, оқушылардың өмірлік қабілеттері мен дағдыларының дамуын қалыптастыруға ықпал ету. ҚР ҚК туралы Заң қабылдануына байланысты білім беру саласы мен мектептегі **АӘД сабағына мемлекеттік пән мәртебесі беріліп, әскерге даярлау мен жас жеткіншекке отаншылдық тәрбие беру жұмысына Үкімет тарапынан көңіл бөлуде. Пәннің міндеті – келешекте Отанын, жерін, елін қорғай алатын, ұлттық намысы мол, жігерлі ұл, қыз тәрбиелеу, әскер қатарына сауатты, моральдық жағынан дайын азамат даярлау.Оқытудың жаңа ақпараттық-коммуникациялық технологияларын меңгеру - қазіргі заман талабы.**.
Қазіргі білім жүйесінің ерекшілігі – тек біліммен каруландырып қана қоймай, өздігінен білім алуды дамыта отырып, үздіксіз өз бетінше өрлеуіне қажеттілік тудыру. Білім беру саласында инновациялық үрдісті жүзеге асыру мұғалімдерден өз мінез – құлықтарын, ұстанымдарын, мүмкіндіктерін түрлендіруді талап етеді.
Қазақстан Республикасы Президентінің **2010 жылғы 7 желтоқсандағы №1118 Жарлығымен Қазақстан Республикасындағы білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы қабылданды**. **Бағдарламада «E-learning» электронды оқыту жүйесі** бойынша білім беру сапасын және басқару тиімділігін арттыру үшін оқу процесін автоматтандыру, педагогтар мен оқушыларды ең жақсы білім беру ресурстарына және технологияларына тең қол жеткізуін қамтамасыз ету мақсаты атап көрсетілді. Дамыған елдердегі білім беру жүйесінде ерекше маңызды мәселелердің бірі – оқытуды ақпараттандыру, яғни оқу үрдісінде ақпараттық – коммуникациялық технологияларды пайдалану. Қазіргі таңда елімізде білім беру жүйесінде жаңашылдық қатарына **ақпараттық кеңістікті құру енгізілді**. Ақпараттандыру жағдайында оқушылар меңгеруге тиісті білім, білік, дағдының көлемі күннен күнге артып, мазмұны өзгеріп отыр. Білім беру саласында ақпараттық – коммуникациялық технологияларды пайдалану арқылы білімнің сапасын арттыру, білім беру үрдісін модернизациялаудың тиімді тәсілдері пайдаланылуда және одан әрі жетілдірілуде.
«АКТ құралдары» дегеніміз – микропроцессорлық және жаңа АКТ негізінде қызмет атқаратын, ақпаратты таратудың жаңа құралдары мен жүйелері, ақпаратты жинақтау мен олардың қорын жасау, сақтау мен өңдеу, оларды жан - жақты таратуды, одан қалды компьютерлік жүйелердің ақпараттар қорына енуді

қамтамасыз ете алатын программалық - аппараттық және техникалық құралдар мен құрылымдарды айтамыз. АКТ - ға жататындар: ЭЕМ, дербес компьютерлер, терминалдық құралдардың жинақтары, жергілікті есептеу жүйелері, мәтіндік және графикалық ақпараттардың құрылымдары, көлемі үлкен мұрағаттық ақпараттарды сақтау құралдары, аудиовизуалдық ақпарттарды бақылайтын құралдар мен құрылымдар, машиналық графика жүйелері, программалық кешендер, жергілікті желілер, әлемдік деңгейде ақпарат алмасуын қамтамасыз ететін қазіргі кездегі байланыс құралдары.
Білім беру саласындағы көп қолданыста жүрген АКТ құралдары:
- Интерактивті тақта;
- Мультимедия;
- Интернет кеңістігі;
- Электронды оқулық.
«Интернет» деген термин ағылшынның «international net» деген сөзінен, аудармасында «халықаралық байланыс» деген ұғымды береді. Интернет жүйесі арқылы тіл үйренуші тіл өкілімен тура, тікелей байланысқа түсе алады, шетел тілі сабағында Интернетке қосылу арқылы шынайы қарым-қатынас үлгісін жасауға болады. Табиғи тілдік ортада тілді қарым-қатынас құралы ретінде қолдана отырып, тіл үйренушілер айтылымдарға спонтанды түрде, түрлі тілдік формулаларды қолдана отырып, жылдам жауап беруге дағдыланады.
Интернет жүйесінің келесі ақпараттық қоры мен ресурстарын шетел тілі сабағында пайдалану бірден-бір тиімді болмақ:
- электрондық пошта(e-mail), телеконфереция, видеоконференция;
- жеке ақпараттарды жарыққа шығару мүмкіндігі немесе басқаша айтқанда Web
- серверге жеке шығару;
- ақпараттық каталогтар (Yahoo, InfoSeek/ UltraSmart, Galaxy) іздеу жүйесі (Altta, Vista, HotBob, Open Text), жүйе ішіндегі әңгіме(Chat).

Оқу үрдісінің тиімділігін қамтамасыз ету үшін қажет:
Бір қалыптылықты пайдаланбау, деңгейлер бойынша (білу, пайдалану, қолдану) оқушылар әрекетін ауыстырып отыру;
Баланың ойлау (зерделеу) қабілетін дамытуға бағытталу, яғни елестету, салыстыру, байқағыштық жалпыдан негізгіні айыра алу, ұқсастықты табу қасиеттерін дамыту;
Компьютерлік технологияны пайдалана отырып дарынды, орташа және үлгерімі төмен оқушыға сабақты ойдағыдай меңгеруіне мүмкіндік туғызу;
Оқушының есте сақтау қабілетін ескеру (жедел, қысқа мерзімді және ұзақ уақыттық есте сақтау).Оң мотивацияларды қалыптастыру – мұғалімнің кәсіби міндеті. Мотив оқушының танымдық қызығушылықтары, жаңа білім, іскерлік, дағдыны меңгерудегі қажеттіліктерімен тығыз байланысты.

Жағымды жағдай туғызу үшін оқушыны коммуникативтілікке бағыттап, сабақта оқушы іс - әрекетін ынталандыратын ерекше сабақ формаларын таңдау керек. Мұғалімдердің тәжірибесі көрсеткендей, дәстүрлі емес сабақтарды ұйымдастыру оқушылардың сабаққа деген ынтасын арттырады. Бүгінгі күнде мұғалімдер оқушылардың жемісті және тиімді іс - әрекетін ұйымдастыру үшін белсенді түрде дәстүрлі емес сабақтарды пайдалануда. Дәстүрлі емес сабақ түрлеріне видеосабақтар, интернет сабақ, спектакль - сабақ, саяхат - сабақ және т. б. жатқызуға болады.

Жаңа АКТ - ны сабақта пайдаланудың тиімділігі:

Оқушының еркін ойлауына мүмкіндік береді;

Ақыл - ойын дамытады;

Шығармашылық белсендігін арттырады;

Ұжымдық іс - әрекетке тәрбиелейді;

Тіл байлығын жетілдіреді;

Жан - жақты ізденушілігін арттырады. АКТ - ның негізгі мақсаты – оқушыны қазіргі қоғам сұранысына сай, өзінің өмірлік іс - әрекетінде дербес компьютердің құралдарын қажетті деңгейде пайдаланатын жан - жақты дара тұлға ретінде тәрбиелеу. Білім беруде АКТ - ны пайдалану мен оқушылардың құзіреттілігін қалыптастыру, қазіргі заман талабына сай АКТ - ны, электрондық оқулықтарды және Интернет ресурстарды пайдалану оқушының білім беру үрдісінде шығармашылық қабілетін дамытуға мүмкіндік береді. АКТ - ны сабақта пайдалану кезінде оқушылар бұрын алған білімдерін кеңейтіп, өз бетімен шығармашылық тапсырмалар орындайды. Сонымен қатар АКТ құралдарымен жұмыс істеу барысында мектеп оқушыларының оқуға, білім алуға деген ұмтылысының артуы АКТ құралдарымен жұмыс істей алу жаңалығымен ғана емес, сонымен берілетін оқу тапсырмаларын қиындық деңгейі бойынша реттей алу мүмкіндігінен, тапсырманың дұрыс нәтижесі үшін марапаттай алу қызметінен де байқалады. Заманауи АКТ құралдарымен жұмыс істеу оқушыларды ұқыптылыққа, нақтылыққа, берілген тапсырмалардың нәтижелі орындалуына, басты мәселеге назар аудара білуге баулиды, сондай - ақ, АКТ құралдарымен жұмыс істеу барысында оқушылардың өзінің жеке іс - әрекетін дұрыс жоспарлауға, дұрыс шешім қабылдай алуға тәрбиелейді.

Әрбір ұстаздың алдына келген бала да әртүрлі ойлау қабілетінде болады, мысалы кейбірі шапшаң ойлап, тез жұмыс істесе, кейбірі тақырыпты баяу қабылдап, оған тапсырманы (тақырыпты) қайтадан қарап шығу тиімді болып табылады. Осы орайда АКТ құралдарын пайдалана отырып презентация құралдары арқылы сипаттап, артынан осы материалдарды флеш - карталарына салып берудің тиімділігін білеміз.

Видео - сабақтарды қолдану мен презентацияларды демонстрациялау оқу құралы ретінде қиялды, абстрактілі ойлауды, оқытылатын оқу материалына және пәнге қызығушылықты арттырады. Презентациялар бір жағынан

оқушыларға жаңа материалды (иллюстрация, фотосуреттер, бейнелік, дидактикалық материалдар, т. с. с.) көрнекті түрде көрсету құралы болса, екінші жағынан, мұғалімдерге осы материалдарды және оны қолдану арқылы сабақты меңгерту процесін жеңілдетеді. Видео - сабақтар педагогикалық технологияның алға басқан тағы бір қадамы. Оқушылардың ақпаратты теледидар, компьютер және т. б. техникалық құралдардың көмегімен жақсы қабылдайтынын жақсы білеміз.

Алғашқы әскери дайындық пәні сабақтарында **ақпараттық - коммуникациялық технологияларды пайдаланудың тиімділігі**:

1.Оқушының өз бетімен жұмысы;
2.Аз уақытта көп білім алып, уақытты үнемдеу;
3.Білім-білік дағдыларын тест тапсырмалары арқылы тексеру;
4.Қашықтықтан білім алу мүмкіндігінің туындауы;
5.Қажетті ақпаратты жедел түрде алу мүмкіндігі;
6.Іс-әрекет, қимылды қажет ететін пәндер мен тапсырмаларды оқып үйрену;
7.Оқушының ой-өрісін дүниетанымын кеңейтуге де ықпалы зор.

Оқытушы сабағында ақпараттық – коммуникациялық технологияларды пайдалану арқылы оның тиімділігін жүйелі

Түйін «Әлем өзгергендіктен сіз де өзгересіз және қазіргі сәтте өзгеріссіз қалу өте қауіпті екенін білесіз.Сіз өзгерсіз,себебі сіз білім алғанды,білім бергенді жақсы көресіз,тез өзгеретін әлемде балаға бағыт беріп отыратын,білім беретін сіз қажетсіз.Сондықтан сізде,балада өзгеруі қажет » **С.Бич.**

R00042 12.12.2020

Как научить ребенка проговаривать звуки дома

БЕЙСЕМБАЕВА САЛТАНАТ ЖУМАГАЛИЕВНА
Акмолинский область.г.Кокшетау СШГ№17 учитель-логопед.

Ребенок отметил свой пятый день рождения. Он давно и много щебечет, но до сих пор не умеет выговаривать многие буквы, а слова коверкает так, что понять его могут только близкие люди. Такая проблема знакома многим родителям и все они задаются одним вопросом: как научить ребенка выговаривать буквы?

Речь ребенка формируется на протяжении дошкольного возраста. Следить за ней нужно с раннего возраста, чтобы к первому классу у ребенка полностью закрепилось правильное произношение букв. Но случается, что у детей школьного возраста наблюдается нечистая речь.

Причины, из-за которых ребенок может не выговаривать буквы

Неправильное произношение букв может объясняться неправильным воспитанием. Если родители, общаясь со своим ребенком, меняют голос, сюсюкаются или лепечут, то малыш привыкает к такому общению и у него закрепляется неверное произношение букв.

Поэтому нужно разговаривать с ребенком правильным и четким языком. Сразу пресекайте малейшие недостатки в речи своего малыша, потому как с возрастом исправить их будет в несколько раз труднее.

Неправильное отношение к разговорной речи. Бытует мнение, что обучение разговорной речи происходит без вмешательства со стороны взрослых. Но если родители не будут участвовать в процессе становления речи ребенка, то со временем станет проявляться отставание малыша в речевом развитии.

Учим ребенка выговаривать звуки

Существует множество разнообразных приемов по правильной постановке речи малыша. Но многие родители не знают, как научить ребенка выговаривать буквы дома, и поэтому сразу обращаются за помощью к логопедам. Хотя зачастую эту проблему можно решить в домашних условиях. Необходимо только правильно подойти к организации занятий. Родители должны помнить, что нельзя перегружать малыша, длительность каждого занятия не должна превышать 15 минут. Если ребенок проявляет нежелание заниматься, отложите занятия не некоторое время. Заставив силой малыша произносить буквы, можно навсегда отбить у него желание правильно разговаривать, да и вообще учиться.

Перед каждым занятием необходимо усадить ребенка, следя за тем, чтобы он

сидел прямо. Убираются все отвлекающие предметы, выключается телевизор. Отличным вариантом станут занятия перед зеркалом, чтобы ребенок видел не только артикуляцию сидящего перед ним взрослого, но и свою собственную.

Упражнения для произношения звуков

Первоначально рекомендуется подготовить карточки, на которых будут изображены животные и предметы, в начале, середине или конце которых присутствуют проблемные буквы. Нужно понаблюдать, всегда ли произношение сложной буквы получается проблемным, или в некоторых позициях.

1. Чтобы освоить **букву «С»** рекомендуются применять упражнения:

- «Рельсы» (когда язык должен «ездить» по внутренней стороне верхних зубов).
- «Тишина» (несколько раз повторяйте звук «т-ссс», растягивая букву «С»).

В качестве закрепления буквы нужно выбрать картинки или слова, где присутствует буква «С»: сани, сито, пояс, солнышко, свет. Можно использовать предложения: Саша сеет семена или стихи:

«В лесу темно,
Все спят давно.
Одна сова не спит,
На суку она сидит».

2. **Буква «З»** является собратом «С», только звонким. Поэтому чтобы научить ребенка выговаривать букву «З», нужно произнести «с», только повысив голос. Покажите малышу, поднеся руку к его горлышку, как напрягаются мышцы, произнося звонкие звуки. Закрепляем букву словами: заяц, зверь, зуб, звезда, а также предложениями: Зайчик зимой как маленький зверек.

3. **Букву «Ц»** можно освоить, прибегнув к упражнению «Тишина», только произносить нужно не «т-ссс», а «тс-тс-тс». Закрепляем словами: цапля, цыпленок, цепь, пицца, и предложениями: Какой цвет у птицы?

4. Выговаривать **букву «Ш»** можно при помощи небольшого фокуса: попросите ребенка произнести букву «с», а сами ложечкой приподнимите язычок малыша к небу. Получится звук «ш». Закрепляется буква словами: шило, шепот, уши, шум; предложениями: Наша Маша шуршит; а также стихами:

«Милый мишка,
Славный мишка,
Весь из плюша
Сшит наш мишка».

5. Такой же фокус можно проделать, с буквами «з» и «ж». Закрепить **букву «Ж»** нужно словами: жук, еж, жаба. А также предложениями: Жанна ожидает книжки.

6. Чтобы освоить **букву «Ч»**, попросите малыша проговорить «ть-ть-ть», при этом нажав на щеки малыша пальцами. Тогда вы услышите заветное «ч». А

чтобы букву закрепить, попросите малыша проговорить слова: чай, черепаха, дочка, мяч; предложения: Чистят ванночку чижи.
7. Самой распространенной для родителей является проблема букв «Р» и «Л». **Приемы** и упражнения для решения этой проблемы направлены на обучение ребенка рычать, не проглатывая сложные буквы и не заменяя сложную «р» на более легкую «л»:
«Лошадка» — изображайте вместе с ребенком цоканье и стук копыт лошадки.
«Зубки чистим язычком» — попросите малыша широко улыбнуться. Затем нужно провести языком по внутренней поверхности верхних зубов. Следите, чтобы нижняя челюсть ребенка оставалась без движения.
«Дразнилка» — ребенку предлагается подразниться. Для этого расслабленный язык высовывается и болтается вверх-вниз. Сопровождается дразнилка рычанием.
Отдельное внимание в обучении буквам «Р» или «Л» уделяется скороговоркам:
- Ехал Грека через реку, видит Грека: в реке рак.
- На дворе трава, на траве — дрова: раз, два, три лежат дрова.
- Съел храбрец тридцать три пирога, да все они с творогом.
- Всех скороговорок не перескороговоришь.

Секреты, помогающие быстро научить ребенка выговаривать буквы
Кроме непосредственных занятий с речевыми мышцами ребенка и упражнений на обучение сложной букве, необходимо уделять внимание развитию мелкой моторики. Вместе с ребенком перебирайте крупы, нанизывайте бусинки на ниточку, лепите из пластилина или теста. И главное: работая, не молчите. Рассказывайте ребенку сказки, потешки или скороговорки.
Другим секретом является приучение ребенка часто повторять букву «Д». Произнося эту волшебную букву, тренируются мышцы языка, он правильно располагается во рту и при постоянных тренировках ребенок научится произносить сложную букву «р».
Когда родители должны «бить тревогу» и обращаться к логопеду?
Если ребенок не может освоить произношение звуков в течение длительного времени, необходимо обратиться за помощью к логопеду. Поскольку существуют случаи, когда неспособность выговаривать те или иные буквы объясняется физиологическими особенностями ребенка. Так, неправильный прикус может стать причиной картавости или шепелявости. В таких ситуациях врач может назначить специальные упражнения или хирургическую операцию, в зависимости от причин речевых трудностей. Также логопед как профессионал может найти другие причины плохого произношения и работать с ними на более серьезном, нежели родители, уровне.

Q00031 10.12.2020

ГЕОМЕТРИЯЛЫҚ ПІШІНДЕР

УАЛИЕВА АЛТЫНАЙ УШКЕМПИРҚЫЗЫ
Жамбыл облысы.Байзақ ауданы.Байзақ ауылы.С.Абланов атындағы орта мектебі «Ботамойнақ» шағын орталығының тәрбиешісі.

Білім беру салалары: таным, шығармашылық.
Бөлімі: Математика негіздері.
Мақсаты: геометриялық пішіндер туралы білімдерін бекіту: шеңбер, шаршы, ұшбұрыш.
Міндеттері:геометриялық пішіндер үлгілерін қимақағаздағы бейнесінің үстіне салып қарауға жаттықтыру; қоршаған ортадан басқа да геометриялық пішіндерге ұқсайтын заттарды таба білуге үйретуді жалғастыру; геометриялық пішіндер белгілерін ажырата білу және атау білігін бекіту; пішінді оң қолымен алып, солдан оңға қарай қойып шығу білігін дамыту; «теңбе-тең» сөзін қолдануды үйрету; заттар мен пішіндерді көру-қозғаусезу тәсілдерімен зерттеу білігін дамыту; бақылағыштығын, назар аударуын тәрбиелеу.
Күтілетін нәтижелер:
біледі: геометриялық пішіндерді ажыратады және атайды: шеңбер, шаршы, үшбұрыш; «сонша, неше...», «теңбе-тең» терминдерін;
түсінеді: қоршаған ортадағы кейбір заттар геометриялық пішіндерге: шеңбер, шаршы және үшбұрышқа ұқсайтынын; қолданады: тапсырманың дұрыс орындалғанын тексеру үшін заттарды оңнан солға қарай үстіне қою әдісін қолдануды; жапсырмамен жұмыс жасау дағдысын, ұқсас заттарды табу дағдысын.
Құрал-жабдықтар мен материалдар:шаршы, шеңбер, үшбұрыш макеттері; «геометриялық пішіндер карточкасы»; әуен, құрсаулар – 3; геометриялық пішіндер салынған табақ;үлестірмелі материалдар: жұмыс дәптері, жай қарындаш және жапсырмалар.
Сөздік жұмыс: шеңбер, үшбұрыш, шаршы.
Билингвальды компонент: шеңбер – круг, үшбұрыш – треугольник, шаршы – квадрат.
ҰОҚ-нің барысы
1. Ұйымдастыру кезеңі. Педагог: Бүгін біз геометриялық пішіндер еліне қонаққа аттанамыз. Келісесіңдер ме? Онда аттанамыз.
2. Негізгі кезең. «Шешуін тап және ата» ойыны.
Педагог жұмбақ жасырады: Дөңгелек дөңгелейді, Доңғалақ доңғалайды. Олар неге ұқсайды? Әрине, бұл … (Шеңбер)

Сұрақтар қояды:
–Шеңберден басқа қандай геометриялық пішіндерді білесіңдер?
Фланелеграфпен жұмыс істеу.
Педагог фланелеграфта ілулі тұрған әр геометриялық пішіндерді көрсетіп сұрайды.
–Мынау қандай геометриялық фигура?
Не нәрсе шеңберге ұқсас болады?
Не нәрсе ұшбұрышты болады?
Не нәрсе шаршы болады?
Балалардың назарын суреттегі карточкаға аударады
– жоғары жақта қанша шаршы болса, төменгі жағына солдан оңға қарай сонша шаршы орналастыру керек. Соны көрсетеді.(4 шаршы)
«Өзіңнің карточкаңа жапсыр» ойыны.
Жұмыс дәптері, 1-тапсырма. Педагог балаларға жоғарғы жолақта қанша геометриялық пішін болса, төменгі жаққа сонша геометриялық пішін жапсыруға тапсырма береді.
Сұрақтар қояды: Төменгі жағына неше шаршы орналастырдыңдар? Төменгі жағында неше шаршы болды?
Содан кейін төменгі жағына жоғарғы жағында неше дөңгелек болса, сонша дөңгелек жапсыруды ұсынады. (2 шеңбер).
Төменгі жағына неше шеңбер жапсырасыңдар?
Тағы да жоғарғы жағында неше үшбұрыш болса, төменгі жағына сонша үшбұрыш жапсыруды ұсынады (3 үшбұрыш).
Төменгі жағына неше үшбұрыш жапсырасыңдар?
Олар нешеу болды? Балалар тапсырманы орындайды.
Педагог балалар тапсырманы дұрыс орындағандарын тексереді, жеке жұмыс жүргізеді.
Сөздік жұмыс: дөңгелек, үшбұрыш, шаршы.
Билингвальды компонент: дөңгелек – круг, үшбұрыш – треугольник, шаршы – квадрат.
Қимылды ойын: «Өз үйіңді тап» Кілем үстінде әр құрсаудың ішінде бір геометриялық пішіндерден: шеңбер, шаршы, үшбұрыш жатыр. Педагог балаларға табақтан бір геометриялық пішіндерден алуды ұсынады. Әуенді қосады. Кілем үстінде жүруді ұсынады. Әуен тоқтағанда, әрқайсысы өз үйіне жүгіріп кіруі тиіс (құрсау ішіне): қолында шеңбер барлар, шеңбер жатқан құрсауға, 76 қолында үшбұрыш барлар, үшбұрышқа, қолында шаршы барлар, шаршы жатқан құрсауға жүгіреді. Педагог балалардың дұрыс өз үйіне кіргенін тексереді. Содан кейін тағы әуенді қосады, балалар бұл кезде пішіндерді қайта табаққа салып, әуен аяқталғанда өз орындықтарына отыра қалады.
Ойын: «Заттар қандай геометриялық пішіндерге ұқсайды?»
(2-тапсырма). Балаларға суреттерді қарап, онда бейнеленген заттарды атауды

сұрайды. Геометриялық пішіндеріне оларға ұқсайтын заттарға дейін сызып қосуға тапсырма береді. Балалар тапсырманы орындайды. Педагог балалар тапсырманы дұрыс орындағандарын тексереді, жеке жұмыс жүргізеді.
3.Рефлексия. Педагог қорытынды жасайды. Топ ішіндегі геометриялық пішіндерге (шаршы, шеңбер және үшбұрыш) ұқсайтын заттарды табыңдар. Үш баланы шақырып, біреуіне топ бөлмесінен шеңберге ұқсайтын затты, екіншісіне шаршыға ұқсайтын затты, ал үшіншісіне үшбұрышқа ұқсайтын затты алып келуді өтінеді.

R00039 12.12.2020

МАГЗУМОВА САУЛЕ ТЕМИРГАЛИЕВНА
Ақмола облысы Көкшетау қаласы №1 Красный Яр орта мектебі
орыс тілі мен әдебиет мұғалімі

Тема уроков: Твой шаг в природу.		**Количество присутствующих**	**Количество отсутствующих**
Цели обучения, которые необходимо достичь на данном уроке	6.2.4.1 – создавать высказывание (описание, повествование, рассуждение) с опорой на ключевые слова или план; 6.3.6.1 – анализировать содержание художественных произведений небольшого объема, определяя особенности изображения главных и второстепенных персонажей, лирического героя; 6.4.2.1 – излагать подробно содержание текста на основе прослушанного, прочитанного и/или аудиовизуального материала		
Ожидаемый Результат	**Все учащиеся смогут:** правильно употреблять существительные с прилагательными; распределить существительные по типам склонения		
	Большинство учащихся будут уметь: определять склонение имен существительных по их начальной форме; подробно излагать содержание прочитанных произведений; определять тему		
	Некоторые учащиеся смогут: составлять диалог, опираясь на текст; дать словесное описание к картинам		

Критерии успеха	Учащийся достиг цели обучения, если: использует заимствованные слова, при работе с текстом; составит - вопросы, направленные на оценку содержания текста; - ответит на вопросы, выражая свое мнение по теме и/или поднимаемой теме	
Языковая цель	**Учащиеся могут:** строить речь логично и последовательно, демонстрируя нормы устной и письменной речи. **Ключевые слова и фразы:** природа – табиғат, осень – күз, былинки – шөптің сабағы **Используемый язык для диалога/письма на уроке:** русский. **Вопросы для обсуждения**: Что значит «Убивайте лишь зверей внутри себя!»?	
Предыдущее Обучение	Этот раздел построен на знаниях и навыках, приобретенных в предыдущих классах, в том числе на тех, которые направлены на восприятие и оценку аудиоматериалов, на анализ текста, на формирование грамотности речи	
План		
Планируемые сроки	**Планируемые действия**	**Ресурсы**

0–2 мин	**I. Организационный момент.** Создание коллаборативной среды. ***Приветствие «Здравствуйте!»*** *Учащиеся поочередно касаются одноименных пальцев рук своего соседа, начиная с больших пальцев и говорят:* - желаю (соприкасаются большими пальцами); - успеха(указательными); - большого (средними); - во всем (безымянными); - и везде (мизинцами); Здравствуйте! (прикосновение всей ладонью) Теперь вы готовы к работе. - Кто стучится к нам? К нам еще кто –то пришел в гости? ***/Звучат звуки живой природы/*** /Заходит Королева Осени./ *А сейчас давайте , друзья,* *Королеву Осени встретим!* - Здравствуйте, дорогие ребята! Пришла к вам я в гости. Узнаете ли вы меня? / Ответы детей/. Пришла я не с пустыми руками, а с гостинцами. Хочу вас угостить дарами щедрой осени. / показывает корзину фруктов/ - Но сначала вы должны отгадать **загадки.** **1.** *Сверху – шкурка золотая,* *В центре – косточка большая.* *Что за фрукт?- Вот вам вопрос.* *Это сладкий …/ абрикос/* **2.** *Этот фрукт на вкус хорош* *И на лампочку похож. / Груша/* **3.** *Круглое, румяное, я расту на ветке,* *Любят меня взрослые и* *Маленькие детки. / Яблоко/* **4.** *На ветках они висели,* *Как созрели- посинели.* *Смотрят сверху вниз пугливо,*	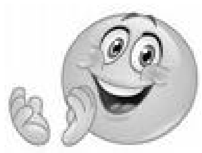 Аудиозапись звуков живой природы Корзина с фруктами Загадки на тему «Осень», «Фрукты»

	Ждут , когда сорвут их. / Сливы/ **5.** *Груша, яблоко, банан,* *Ананас из жарких стран.* *Эти вкусные продукты* *Вместе все зовутся / Фрукты/* - Молодцы. А теперь разбирайте фрукты. **Слово учителя** - Ребята, поднимите вверх руки и покажите, кому какой фрукт достался. - Те, у кого одинаковый фрукт, садятся за один стол. / Деление на группы, учащиеся рассаживаются по группам/ **Деление на группы**. ***Каждая группа определяет лидера, спикера, тайм-спикера, консультанта*** ***Стратегия «Подари камешек»*** - Ребята, я хочу подарить вам разноцветные камешки. Что с этими камешками делать, я скажу в конце урока.	
Опрос домашнего задания	**II. Этап опроса домашнего задания** - Что такое существительное? - Сколько склонении имеет существительное? - Назовите окончания 1 склонения - Назовите окончания 2 склонения - Назовите окончания 3 склонения **Задание: Умный мячик** (учитель кидает мяч учащимся, они отгадывают склонения существительных) **Школа, парта, окно, ученик, карандаш, зеркало, ручка, пенал** **ФО**. Смайлики	 смайлики
Начало урока	**III. Актуализация знаний.** ***Учитель предлагает послушать стихотворение*** ***Евгения Александровича Евтушенко.*** Мы любим лес в любое время года, Мы слышим речек медленную речь…	Аудиозапись стихотворения Е.Евтушенко

	Всё это называется природа, Давайте же всегда её беречь. Берегите эти земли, эти воды, Даже малую былиночку любя. Берегите всех зверей внутри природы, Убивайте лишь зверей внутри себя! Как вы думаете, о чем мы будем говорить на уроке? Как вы понимаете выражение «*Убивайте лишь зверей внутри себя*!»? **(Деятельность учащихся)** *Прогнозирование учащимися темы урока.*	
Середина урока	**IV. Изучение нового материала** Упр. 2 **(Деятельность учащихся)** Ребята, давайте вместе прочитаем 2 упражнение на странице 59 *После чтения:* - А, теперь ответьте, что такое природа? - Как надо относиться к природе? *(Ответы учеников)* Составьте **синквейн** со словом природа *(2-3 учащихся читают свой синквейн)* Упр. 5. Послушайте стихотворение Вадима Сергеевича Шефнера - советского поэта, прозаика, фантаста. *Чтение стихотворения «Забывчивый охотник»* - Какая мысль волнует автора? - Какие художественно-выразительные средства использует поэт, описывая пожар? - С чем сравниваются искры? -Почему? *(Ответы учащихся)*	Учебник. Упр. 2 синквейн

	<u>Физминутка.</u> **Работа в группах.** **Работа над развитием связной речи**. Рассмотреть **иллюстрации**. Описать устно, что изображено на них. О чем предупреждают авторы рисунков? Что бы вы нарисовали для конкурса рисунков и плакатов «Дети против огня в лесу!»? ***<u>Составление постера</u>*** ***(команды рисуют и защищают постер)*** **Работа над развитием связной речи.** Королева «Осень» сейчас нам прочитает эссе. **(Чтение эссе)** - Передайте его содержание на русском языке. - Поделитесь своим мнением, чему вы научились у природы. **V. Закрепление изученного материала.** **Задания 3 го уровня (создание, оценивание).** 1.Укажите верные утверждения. 2. Заполните диаграмму Венна, ответив на вопросы: 1) Что объединяет существительные 1-го, 2-го, 3-го склонения? 2) Чем они различаются? **Критерии оценивания:** • ответят на вопросы, выражая свое мнение по теме и/или поднимаемой теме; • определяют основную мысль текстов; • выпишут из текста существительные и определят их грамматические признаки; • произведут морфологический разбор существительных; • укажут верные утверждения, опираясь на материалы урока	Тихо все ребята встали, Руки дружно все подняли, Развели их в стороны, Посмотрели, ровно ли, Опустили разом вниз, Тихо, тихо все садись Плакаты «Правила поведения на природе летом»

Конец урока	**VI. Домашнее задание** Подготовить сообщение. «Правила поведения на природе», используя интернет -ресурсы. **Критерии оценивания домашней работы:** ♣ Продолжать список правил поведения на природе. **VII. Этап подведения итогов урока** **Стратегия «Подари камешек»** - В начале урока я раздала вам разноцветные камешки. Эти камешки вы можете подарить своим одноклассникам со словами: «Я дарю тебе этот камешек, потому что ты….» **Стратегия «Две звезды одно пожелание»** (Лидеры групп дарят другим командам звезды и говорят пожелания) **Королева «Осень» и учитель** дарят ребятам смайлики с пожеланиями: «Отлично!», «Так держать!», «Я в тебя верю!» **VIII. Рефлексия** **Стратегия «Дерево успеха»** - Ребята, я вам сейчас раздам стикеры , напишите как надо относиться к природе	 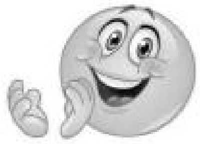 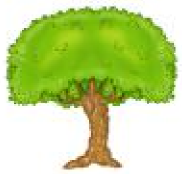
Дополнительная информация		
Дифференциация **Каким образом вы планируете оказать больше поддержки?** **Какие задачи вы планируете поставить перед более способными учащимися?**	**Оценивание** **Как вы планируете проверить уровень усвоения материала учащимися?**	**Метапредметные связи**
Размышления Были ли цели урока/цели обучения реалистичными? Что учащиеся выучили сегодня? Какая атмосфера царила в классе? Сработала ли дифференциация, проводимая	**Используйте данный раздел для размышлений об уроке. Ответьте на**	

мной? Уложился(-лась) ли я в сроки? Какие отступления были от плана урока и почему?	**самые важные вопросы о вашем уроке из левой колонки.**	
Общая оценка **Какие два аспекта урока прошли хорошо (подумайте как о преподавании, так и об изучении)?** **1: 2:** **Какие две вещи могли бы улучшить урок (подумайте как о преподавании, так и об изучении)?** **1: 2:** **Что я узнал(-а) за время урока о классе или отдельных учениках такое, что поможет мне подготовиться к следующему уроку?**		

Q00051 11.12.2020

ҚАНША? ЦИФРДЫ ЗАТТЫҢ САНЫМЕН СӘЙКЕСТЕНДІРУ. СОЛ ЖАҒЫНДА, ОҢ ЖАҒЫНДА

КАБЛАНОВА САУЛЕ САТЫБАЛДИЕВНА
БҚО. Ақтөбе қаласы.№21 «Кәусар бұлақ» мектеп ке дейінгі гимназия

Мақсаты:қарапайым математикалық ұғымдарды қалыптастыру.
Міндеттері: цифрды заттың санымен сәйкестендіруді үйрету;
- қағаз бетінде бейнеленген заттарды орналасу ретіне қарай сөзбен атап көрсету (сол жағында, оң жағында);
- көру арқылы есте сақтау қабілетін дамыту;
- жануарларға деген сүйіспеншілікке тәрбиелеу.

Күтілетін нәтижелер: біледі:1-ден 5-ке дейінгі цифрларды, жыл мезгілдерінің ерекшеліктерін (көктем, жаз, күз, қыс);
түсінеді: цифрды заттың санымен сәйкестендіруді; **қолданады:** цифр мен заттың саны арасындағы сәйкестікті табуды.
Қажетті көрнекі құралдар: цифрлар карточкасы, демонстрациялық материал (№2 кесте), көктем көрінісінің суреті, № 2 жұмыс дәптері.

Билингвальді компонент: сол жақ – слева, оң жақ – справа.

ҰОҚ-нің барысы

1. **Ұйымдастыру кезеңі.**

«Цифрды тап» ойыны.

Педагог балаларға цифрды көрсетеді және оның қандай цифр екенін сұрайды.

2. **Негізгі кезең.** 1-тапсырма.

Педагог сұрақ қояды:

–Қоянның неше сәбізі бар?

–Тиіннің неше саңырауқұлағы бар?

–Себетте қандай сан жазылған? Педагог себетті төрт заты бар аңмен сызық арқылы қосуды сұрайды (тиінмен).

Нақтылайды:

–Неліктен тиінмен қостыңдар? 2-тапсырма.

Педагог сол жақтағы цифр қандай санды көрсетіп тұрса, жолақтың ішіне сонша заттың суретін салуды тапсырады. Педагог орындалған тапсырманы тексереді және мынадай сұрақ қояды:

– 5, 4, 3 цифрларының қасына неше заттың суретін салдыңдар? Себебін түсіндіріп беріңдер.

Сергіту сәті.

Ақ қоян-ау, ақ қоян,

Ұзын құлақ сақ қоян.

Қаша берсең орманға, «Қорқағым» деп ат қоям. 3-тапсырма.

Педагог оң қолына қоянның, сол қолына тиіннің ойыншығын ұстап тұрады. Балалардан тиін мен қоянды қай қолына ұстап тұрғанын сұрайды. Содан соң теріс қарап, балаларға арқасын беріп тұрады және ойыншықтардың қай қолда тұрғанын табуды сұрайды.

Осыдан қорытынды жасайды:

–Егер адам сендерге қарап тұрса, оның «оңы» сендердің «сол жағың» болып табылады.

Педагог балаларға тапсырманы дәптерге орындау керектігін айтады. Содан соң сұрайды:

–Бала бетімен қарап тұр ма, әлде арқасын беріп тұр ма?

–Оның «оң жағы» қайсы, «сол жағы» қайсы?

–Жалауша оның қай қолында?

–Шар баланың қай қолында?

Педагог баланың оң қолындағы затты көк қарындашпен бояуды тапсырады.

Демонстрациялық материалдың №2 кестесі бойынша тақырыпты бекіту және қайталау. 4-тапсырма.

Педагог суреттегі жыл мезгілін тауып, оны сәйкестендірулерін сұрайды.

Оны бояп, ал артық суретті қоршап сызуларын тапсырады.

Балалардан сұрайды:
–Алма салынған себетті неліктен сызып тастадыңдар?
–Қандай суреттерді боядыңдар және неге?
–Көктемнің тағы қандай белгілерін білесіңдер?
3. Рефлексия.
Өзін-өзі бақылау және өзі атқарған жұмысқа баға беру.
Балалардан сұрайды:
–Кім өз тамағын себетке салды?
–Мен сендерге қарап тұрмын. Менің «сол жағым» қайсы, «оң жағым» қайсы?
Педагог балаларды мадақтайды.

Q00032 10.12.2020

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУДЫҢ ЗАМАН ТАЛАБЫНА САЙ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

МЕДЕТОВА ВЕНЕРА АМАНТАЕВНА
Алматы қаласы.Алмалы ауданы.МКҚК «№8балабақша» әдіскер

"Бәсекеге қабілетті дамыған мемлекет болу үшін біз сауаттылығы жоғары елге айналуымыз керек. Қазіргі әлемде жай ғана жаппай сауаттылық жеткіліксіз болып қалғалы қашан. Біздің азаматтарымыз үнемі ең озық жабдықтармен және ең заманауи өндірістерде жұмыс жасау машығын меңгеруге дайын болуға тиіс.Бізге оқыту әдістемелерін жаңғырту және өңірлік мектеп орталықтарын құра отырып, білім берудің ***онлайн-жүйелерін*** *белсене дамыту керек болады.Біз қалайтындардың барлығы үшін қашықтан оқытуды және онлайн режимінде оқытуды қоса, отандық білім беру жүйесіне инновациялық әдістерді, шешімдерді және құралдарды қарқынды енгізуге тиіспіз.Ескірген немесе сұраныс жоқ ғылыми және білім пәндерінен арылу, сонымен бірге сұраныс көп және болашағы бар бағыттарды күшейту қажет»*- деп Елбасымыз Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев айтқанындай бүгінгі таңдағы мектептерде, коледждерде, арнаулы техникалық оқу орындарында және де ЖОО-да онлайн оқыту жүйесін енгізу басты міндет және заман талабы болып отыр.

Бүгінде еліміздің білім беру жүйесінде ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың рөлі күннен-күнге артып келеді. Осы орайда әлемдік тәжірибеде қашықтықтан білім берудің орны ерекшеленіп тұр. АҚШ-та 1 миллионнан астам адам қашықтықтан оқыту арқылы білім алса, Францияның ұлттық қашықтықтан оқыту орталығы жыл сайын әлемнің 120 мемлекетінен 35 мыңнан астам қолданушыларды қамтамасыз етеді. Ал Түркияда алыс аймақтағы тұрғындарға мамандық алуға көмектесу мақсатында 1974 жылдан

ашық университет жұмыс істейді екен. Қосымша сабақ ретіне теле-радио арқылы курстар өткізеді. Осылай 12 000-нан астам қолданушыларды игереді. Қазір дәстүрлі қашықтықтан оқыту, электронды қашықтықтан оқыту, аудиториялық сабаққа түрлі электронды құралдарды пайдалану сияқты қашықтықтан оқыту үлгісінің 2000-ға жуық түрі бар екен. Соның ішінде еліміздің жоғары оқу орындарында кейс, желілі және телевидение сынды ақпараттық-коммуникациялық технология құралдарының көмегімен қашықтықтан оқыту түрі таңдалған-ды.

Бұл оқыту әдістемесінің мүмкіншіліктеріне тоқталар болсам, қазіргі таңдағы жағдайы төмен, жартылай кеміс, жетім және де мүмкіншілігі шектеулі жандар еліміздің түкпір – түкпірінде білімсіз болып қалып қояда. Бұған себеп өте көп. Мысалыға әлеуметтік жағдайы, денсаулығы және тағыда басқа көптеген мәселелер бастан асады. "Кез-келген Қазақстан азаматы орта білімді тегін алуға құқылы",- деп Ата заңымызда айтылғандай, кез-келген кемтар балалар, төсекке таңылған мүмкіндігі шектеулі жандар болсын үйінде отырып-ақ, мұғалімдермен келісіп отырып, орта білім болсын, жоғары болсын дәріс ала алу мүмкіншілігіне ие болады. Осы мәселелердің тиімді де әрі оңай шешімі - ***қашықтықтан оқыту жүйесі деп ойлаймын***.

Бұл оқыту жүйесінің тағы да мүмкіншіліктері,яғни шетелдік тәжірибеге сүйенсек, қашықтықтан оқытудың тиімділігі – студенттің университетке бармай-ақ, өзіне ыңғайлы жерде отырып, берілген тапсырманы орындай беретіндігі, яғни уақыттың ұтымдылығы, екіншіден, оқу ақысының арзан болатындығы, шалғайдағы шетел жоғары оқу орнын елде жүріп-ақ оқып, диплом алу мүмкіндігінің болуы.

Біз үшін қашықтықтан оқытудың маңыздылығы – білім берудің біртұтас ақпараттық жүйесін құру арқылы студенттердің білім деңгейін көтеру. Сонымен қатар әлемдік ақпарат кеңістігіне жол ашып, оқушылардың ғылыми және шығармашылық ізденістерін арттырып, білікті маман дайындап, оны өз игілігімізге жарата білсек, ұтар тұсымыз да сол болмақ.

Егер Қазақстан ендігі елу жылда әлемдегі ең дамыған отыз елдің қатарына енуін көздесек, ұлт Көшбасшысының стратегиялық жоспарын жүйелі түрде жүзеге асыруға аянбай атсалысуымыз керек. Бұған әрбір ғалым, әрбір жекелеген оқу орны өз үлесі мен күшін қосуға міндетті. Осы орайда М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті білім берудің бірқатар жаңа технологияларын енгізгендігін айтқанымыз жөн. Мәселен, соңғы кездері оқу орнының базасында қашықтықтан оқыту технологиясы дайындалып, арнайы орталық құрылды. Жаңа тәсілдің қыр-сырын меңгеруге алдымен оқытушылар құрамы жұмылдырылды. Университеттің тың ізденісінің нәтижесінде аймақтағы өзге де оқу орындары мен түрлі мемлекеттік және жекелеген ұйым өкілдері де қашықтықтан оқыту орталығы арқылы өз білімдерін жетілдіруге құштарлық танытып отыр.

Қашықтықтан оқытуда негізгі күш – электронды технологияларды басқарып отыратын оқытушыға түседі. Мұны саланың тілінде ***тьютор*** деп атайды. Жоғары біліктілігі бар кәсіби маман мол ақпараттар шоғырын пайдалана отырып, орталыққа тіркелген студенттерге тапсырмаларды беріп, іздену көздеріне бағыттап тұрады. Сонымен бірге олардың жинақтаған білімдері аясында міндеттерді қаншалықты еңсергені жөнінде де бағалай алады. Әрине, электронды оқыту жүйесін мықтап меңгерген маман табу оңай емес. Сондықтан да М.Әуезов атындағы ОҚМУ өздерінің кәсіби біліктілігі жоғары ғалымдар тобын қайта даярлаудан өткізіп, тьютор-оқытушы ретінде қалыптастыруға күш салып келеді. Қазіргі кезде осындай әдіспен 500 оқытушы қайта даярлық курстарын аяқтап, арнайы сертификатты иеленіп, қашықтықтан оқыту маманына айналды.

Заманауи жүйені жан-жақты жүргізу үшін университет басшылығы тың тәсілді ертеректе жолға қойған жоғары оқу орындары, арнайы орталықтармен тығыз байланыс орнатқан. Атап айтқанда, Ресей халықтар достығы университеті және Новосібір мемлекеттік университетімен бірлесіп, халықаралық құқықтанушы, менеджмент мамандарын даярлайды. Сол сияқты қытайлық оқу орындарымен IT-технологиясы мен нанотехнология магистранттарын оқыту жөніндегі келісімдер аясында қоғам сұранысындағы ерекше кәсіп иелерін қалыптастыруда. Білім саласындағы соңғы өзгерістерді жүзеге асырудың арқасында германиялық ASIIN аккредитациялау агенттігі оқу орнының қызметін жоғары бағалап, арнайы белгісін де тапсырды.

Қашықтықтан оқыту орталығына еліміздің азаматтарын молынан тартуды да көздеп, бекітілген бағдарлама аясында жұмыс жүргізуге көштік. Бұл жүйені Атырау мұнай және газ институтының, Қ.Сәтбаев атындағы ҚазҰТУ-дың, Рудный индустриялық институтының шәкірттері де пайдалануда. Өздерінің болашағына байыппен қарап, жастық кезеңін мол білім алуға арнаған жастардың ертеңгі күні өкінбейтіні анық.

Елбасы Жолдауында айтылғандай, еліміздегі әрбір ғылыми орталық, яғни жоғары оқу орындары өз базасының аясында отандық ғылымды дамытудың салалы жолдарын қарастыруы қажет. Бәсекеге қабілетті ұлтты ұйымдастыратын да, ұмтылдыратын да ұрпағы. Ұлы кемеңгер Мұхтар Әуезовше айтсақ, «Адам мен адамды теңестіретін күш – білім». Осыларды межеге алып, тынымсыз ізденісті жалғастырғанда ғана әлемдегі ең дамыған мемлекеттермен тереземіздің теңесетіндігі анық.

Қашықтан білім беру үрдісі білім беруді басқаруға арналған модульді, объектті-бағытталған «Moodle» жүйесіне негізделген. Бұл жүйе Қашықтын Білім Беру Жүйесі ретінде Европа елдерінде кеңінен таралып, танылған. «Moodle» тұғырнамасы Open University (UK), Microsoft (US), Google (US) и Istituto Superiore di Sanità - ISS (Italy) сияқты ұйымдардың белсенді дамытуы мен қолданысында. Мысалыға алар болсақ алдынғы жылда Америкалық жоғарғы

оқу орындары онлайн оқыту жүйесінде көшті, сол жайлы қысқаша мағлұмат бере өтсек:

"Американдық жоғарғы оқу орындары онлайн оқыту жүйесінде көшті. 2012 жылдың 2 мамырында Кембриджде (АҚШ) өткен баспасөз мәслихатында Гарвард университеті мен Массачусет технологиялық институты өкілдері бірлескен *edX* қашықтықтан онлайн оқыту жобасы іске қосылғандығы туралы мәлім етті.

Жоғарғы оқу орындары өкілдеріне сілтеме жасай отырып, Лента.ру хабарлағандай, олар *«онлайн оқыту жүйесінде төңкеріс»* жасамақ, яғни оны тегін, сапалы және барынша қолжетімді етпек. Онлайн оқытуға жобаны жасаушылар лекциялардың видеокурсын ғана емес, сынақтама, оқытушы жағынан бақылау мен топтағы қарым-қатынасты қамтитын қашықтықтан оқыту сабақтарының толық кешенін енгізіп отыр. Аталмыш мақсатта *edX* авторлары оқу үрдісін қадағалап қана қоймайтын, сонымен қатар қолда бар бағдарламаларды жақсарту мақсатында оқушылардың жүріс-тұрысын сараптайтын арнайы бағдарламалық қамсыздандыруды құрмақ. Оны авторлар қолжетімді етіп жасайтын болады және де өзге де білім шаңырақтарын бағдарламаны қолдануға шақырады."- деп хабарлады Лента.ру сайтында.

Қазіргі таңда қашықтан білім бері үрдісін қамтамассыздандыру мақсатында әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-де жене М.Әуезов атындағы ОҚМУ-да т.б жоғарғы оқу орындарында заманауй компьютерлік технологияларды сонымен қатар электронды оқулықтар мен виртуалды зертхана кешендері өндірісінде өте жаңа өңдеулерді қолдана отырып, электронды оқу материалдарын белсенді түрде әзірлеуде. Білім беру скринкасттарын, видеодәрістерін және подкасттарын даярлау үшін білім беру аудио-видео материалдарды жазатын, өңдейтін және трансляциялайтын жаңа программалық қамтамассыздандырулар қолданылады. Қашықтан білім беру курстарының көбі видеодәрістермен қамтамассыздандырылған және интернет жүйесі арқылы оқытушымен реалды уақыт тәртібінде online тілдесу мүмкіндігін береді.Қашықтан білім беру үрдісінің қатысушылары арасында online байланысты қамтамассыздандыру үшін дәрістерге, студенттердің бітіру жұмыстарын қорғауларына қатысу әсерін толығымен қамтамассыздандыратын ***Adobe Connect*** заманауй онлай видео конференциясы қолданылады. Қашықтан білім беру үрдісі кез келген уақытта қол жетімді және студенттер мен оқытушылардың орналасу жерінен тәуелсіз. Қазіргі заман талаптарына сай және біздің еліміздегі жетекші мамандарының заманауи ақпараттық технологиялары пайдалана отырып өңдеген, қашықтықтан оқитын курстар ұсына алады.

Сонымен қатар онлайн жүйесімен оқытумен қоса электронды оқыту жүйесі де кеңінен қолға алынуда. Сол жайында қысқаша мағлұмат бере өтсек: 2011-2020 жылдары Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың мемлекеттік

бағдарламасына сәйкес Республикада
E-Learning электронды оқыту жүйесін енгізу көзделген. 2015 жылға электронды оқытумен білім беру ұйымдарының 50 пайызын қамту, 2020 жылға көрсеткішті 90 пайызға дейін жеткізу мақсаты қойылған. Электронды оқыту E-Learning жүйесі жаңа ақпараттық қатынастық технологиялардың кең мүмкіндігі арқылы жалпы орта білім берудің көптеген маңызды мәселелерін шешуге ықпал етеді.

Атап айтсақ:

- *Оқыту үшін аумақтық шектеудің болмауы;*
- *Оқытудың өзіндік ырғағын таңдау мүмкіндігі;*
- *Оқытудың алуан түрлі құралдары мен әдістері;*
- *Жоғарысапалыматериалдарғақолжеткізу.*

Қорытынды

Қорытындылай келе айтылып отырған осы онлайн жүйесінде оқыту әдістемесінң мүмкіншіліктері қаншалықты кең екенін көріп отырғаныңыздай. Ғылым мен білім дамыған бәсекеге толы осызаманда жаңа технологияларды қолданып, техникасы дамыған XIX ғасырдағы озық өреге жеткен, бәсекеге қуатты 20 елдің қатарына қосылумен бірге ұлттың өресін көтеру аса зәру болып отырған бүгінгі таңда елбасымыздың жолдауында жүктелген міндеттерді жүзеге асыру үшін әрине тілге тиек етіп отырған онлайын жүйесін қолданудың қаншалық қажет екенін дәлелдемесекте болатындай.

Балық судан айырла алмайтын секілді мынау өскелең өмірде демократиалы қоғамда жасап жатқан әрбір Қазақстандық үшін бұл жүйеде ауадай қажет.

Халқы бай, мұраты асыл, өзық өрелі әлемнің алдыңғы қатырынан бой көрсетуіміз үшін жаңа ағымдағы технологияны толық меңгерген, ауыл мен шалғай таулы райондарда және өздігінен білім ала алмайтын жандарды білім нәрінен сусындатып, олардың көмескі қабілеттерін толық сәулелендірулері үшін бұл жобамыз аса қажет екендігін тағы бір мәрте айта кеткіміз келеді.

R00041 12.12.2020

А. П. Чехов «Хамелеон»

ДОСКАРИНА АЛМАГУЛЬ ЗЕЙНУЛЛИНОВНА
Учитель русского языка и литературы. СШЛ №18 им. С. Жунусова
г. Кокшетау Акмолинский обл.

<table>
<tr><td colspan="2">Раздел долгосрочного плана: Раздел</td><td colspan="2">В человеке все должно быть прекрасно</td></tr>
<tr><td colspan="2">Дата:</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="2">Класс: 6</td><td>Количество присутствующих:</td><td>отсутствующих:</td></tr>
<tr><td colspan="2">Тема урока</td><td colspan="2">А. П. Чехов «Хамелеон»</td></tr>
<tr><td>Цель (и) обучения, которым способствует данный урок</td><td colspan="3">6.3.1.1 понимать основную информацию, определяя тему, цель или назначение текста;

6.4.3.1 представлять информацию, в виде иллюстраций, сюжетных рисунков, комиксов, в т. ч. с использованием ИКТ.</td></tr>
<tr><td>Цели урока</td><td colspan="3">Учащийся смогут:
- показать понимание основной информации, определяя последовательно эпизоды в соответствии с текстом,
прослеживая эмоциональное состояние главного героя;
- определять тему, цель рассказа А. П. Чехова «Хамелеон»;
- представлять информацию в виде сюжетных рисунков. с комментариями по рассказу А.П. Чехова «Хамелеон»</td></tr>
<tr><td>Критерии оценивания</td><td colspan="3">Учащийся:
-показывает понимание основной информацию,
-определяет тему, цель или назначение текста;
-представляет информацию в виде сюжетных рисунков</td></tr>
</table>

Языковая цель	**Учащийся умеет**: находить основную информацию текста, определять тему, цель произведения, работать с иллюстрациями. **Предметно-специфический словарь и терминология:** надзиратель, шинель, городовой, «шельма», Хамелеон на площади ни души…, ваше благородие. **Полезный набор (ы) фраз для диалогов и письма:** Я думаю (считаю), что … Мне кажется, что … Я предполагаю …, что … Эта тема заставила меня задуматься …
Привитие ценностей	Формирование общечеловеческих ценностей, привитие честности, доброты
Межпредметные связи	Самопознание, ИЗО
Навыки использования ИКТ	Интернет-ресурсы
Предварительные знания	Учащиеся знакомы с жизнью и творчеством А.П. Чехова, с особенностями его художественного мастерства. Имеют навыки работы над художественным произведением.

План

Запланирован-ное время	**Запланированные задания**	**Ресурсы**

Начало урока 2 мин.	**1. Организационный момент** **Приветствие** **(К) Психологический настрой прием** «Здравствуй, друг!» – Здравствуй, друг! (*Пожимают друг другу руки.)* – Как ты тут? (*Ласково треплют за ушко.)* – Где ты был? (*Разводят руки в стороны, приподнимают плечи.)* – Я скучал! (*Прикладывают правую руку к сердцу.)* – Ты пришел? (*Постукивают по плечу.)* – Хорошо! (*Обнимают друг друга.)*	https://infourok.ru/priemi-psihologicheskogo-nastroya-na-urok-852718.html
1 мин	**Стадия вызова** **Деление на гетерогенные группы:** Деление на три группы (заранее до урока на стул учащихся приклеиваются стикеры : красного,желтого и зеленого цвета.)	http://www.zooclub.ru/rept/vidy/7.shtml Хамелеон - маэстро цвета
2мин	**2. (К) Введение в тему урока** (учитель загадывает учащимся загадку.) **Загадка** Его окрас-его натура: Зеленый будет он в листве, К земле прижавшись, станет бурым И пестрым в луговой траве. Замрет- и тихо цвет меняет В расцветку окруженья он: Никто его не замечает, поскольку он- **(хамелеон)** -Как вы думаете, над каким произведением мы будем работать? -Какая тема сегодняшнего урока? Учащиеся определяют тему и цели урока.	http://www.ilibrary.ru/text/463/p.1/index.html А.П.Чехов «Хамелеон» учебник
Середина урока 8 мин	**I.Предтекстовая работа**. (К) Словарная работа. Стратегия «Лотерейный барабан» **<u>Задание:</u>** Выберите слово из лотерейного барабана и объясните значение слов (учащимся	

<table>
<tr>
<td>7 мин</td>
<td>предоставляется два варианта: ответить сразу или подготовится, используя дополнительные ресурсы)
надзиратель, лавка, хамелеон, городничий, кабак, двуличие, лицемерие.
Ф.О.: комментарии учителя
Дифференциация: учащиеся с низким уровнем мотивации пользуются толковым словарем, интернет-ресурсы, онлайн-словарем
II.Текстовая работа.
(Г) Стратегия «Глоссарий»
Уровень мыслительных навыков: знание и понимание
Задание:
1.Прочитайте по цепочке отрывок из рассказа А.П.Чехова «Хамелеон»
2.Ответьте на вопросы: каково ваше впечатление от прочитанного рассказа?
3.В предложенной таблице отметьте слова, которые связаны с текстом. Опираясь на отмеченные слова, определите тему и цель рассказа.
<table>
<tr><td>верность</td><td>хамелеон</td><td>жадность</td></tr>
<tr><td>доброта</td><td>находчивость</td><td>глупость</td></tr>
<tr><td>бесцеремонность</td><td>властолюбие</td><td>наглость</td></tr>
<tr><td>двуличие</td><td>лицемерие</td><td>чинопочитание</td></tr>
<tr><td>Любовь</td><td>верность</td><td>трусость</td></tr>
</table>
Дескриптор
Обучающийся:
-делится впечатлениями о прочитанном тексте;
-отмечает слова, связанные с текстом;
-на основе выбранных слов определяет тему</td>
<td>Толковый словарь С. И. Ожегова
Интернет-ресурсы
Онлайн-словарь
Учебник

Учебник

Карточки-словарики</td>
</tr>
</table>

7 мин 10 мин	-определяет цель рассказа Ф.О.: взаимооценивание по дескрипторам Дифференциация: учитель оказывает поддержку ученикам с низким уровнем мотивации путем наводящих вопросов , предоставляет карточки-словарики со значением слов. **(Г) Стратегия «График эмоций»** Уровень мыслительных навыков**:** применение, навыки высокого порядка **Задание:** Составьте график эмоций по содержанию текста **Дескриптор** Обучающийся: -определяет последовательно эпизоды в соответствии с текстом; -прослеживает эмоциональное состояние главного героя, связанное с данным эпизодом; -заполняет органайзер **Ф.** Взаимооценивание «Подари звезду» **Дифференциация:** поддержка учителем, карточка с перечнем разных эмоций **Физминутка** **Метод «Галерея»** **Уровень мыслительных навыков:** навыки высокого порядка **(Г) Задание:** 1.Нарисовать сюжетный рисунок. 2. Написать комментарий к рисунку **Дескриптор** Обучающийся: -рисует иллюстрацию к эпизоду из текста -пишет комментарий к рисунку **Ф.О.:** взаимооценивание по методу «Галерея» , учащиеся вывешивают свои работы на стене и каждая группа оценивает рисунки стикерами. **Дифференциация:** некоторым слабым учащимся учитель может предложить	**Органайзер** https://infourok.ru/fizminutki-na-urokah-russkogo-yazika-i-literaturi-2380426.html

Конец урока 3 мин	карточку-информатор (городовой, шинель, кабак, лавка, кругом тишина…,на площади ни души, ни с того ни сего) **Рефлексия:** 1. **Прием «Дерево успеха».** Каждый ученик прикрепляет к дереву на доске свое яблоко 2. **Задание**: Оцените свою работу на уроке и прикрепите свой результат (яблоко) на дерево *Красное яблоко*: урок очень интересный. Мне все понравилось. Я выполнил все задания самостоятельно. *Желтое яблоко*: урок мне понравился, но я не все усвоил. Мне помогали учитель и ученики. *Зеленое яблоко*: мне было скучно, Я ничего не выполнил(а).	

Q00033 10.12.2020

ТӘРБИЕШІ БОЛУ- БІР БАҚЫТ

ӨМІРӘЛИЕВА ТҰРСЫНАЙ БЕКМЫРЗАҚЫЗЫ
Қызылорда облысы Қармақшы ауданы Жосалы кенті
№ 5 «Айгөлек» бөбекжай-бақшасы тәрбиеші

Мен үшін де осынау өмірімдегі ең қастерлі әрі қасиетті мамандық ол – тәрбиешілік. «Жол таңдауда жалтаңдауға болмайды» дегендей, әу баста ұлтымыздың, тәуелсіз еліміздің ертеңі боларлық бүлдіршіндерді тәрбиелеу жолын таңдағаныма еш өкінбеймін. Керісінше, ауыртпалығы мен жауаптылығы қырық атанға жүк боларлық осы кәсіпті таңдау арқылы қоғамдық дамуға өлшеусіз үлес қосып келе жатқанымды мақтан етемін. Адам баласының өмірінде болуға тиіс бақыттың бірі не десек, ол – өз қалауыңмен таңдаған кәсіп-мамандығыңа деген салиқалы ынтызарлық әрі ыстық ықылас дер едім. Өз еңбегіне жан-тәнімен берілген жан ғана өмірдің мән-мағынасын, қоғамдық ортадағы жауапкершілікті, тұтастай ұлттың ертеңіне қоса алар өзіндік үлесін тереңнен салмақтай алса керек. Бір сөзбен айтқанда, өмірдің мәні адал әрі мағыналы, жемісті әрі нәтижелі еңбекте жатқандығын түбегейлі түйсіне алған әр адам биікке бастар жолдың қадірін салмақтай біледі. Қалаған ісіңе ғашықтық пейілмен қарай білсең, өмірден өз орныңды тапқандығың!

Мұндай философиялық қағида бағзыдан қалыптасқан жоғары адагершіліктік ұғымдармен астасып жатыр. «Кәсібің – нәсібің» дейді қазақ даналығы. Шын жүрекпен қалаған кәсіп арқылы ғана және жемісті еңбек арқылы өмірлік несібеңді, абырой-беделіңді, қоғам алдыңдағы құрметіңді еселей аласың. Ал, тәрбиеші болу – айтуға ғана оңай шаруа болғанымен, бұл мамандықтың қоғам үшін қаншалықты маңызы барлығын сол кәсіпті таңдағандар, осы жолда еңбек етіп жүрген жандар жақсы түсінеді.

Көрнекті тұлға Ахмет Байтұрсынұлы: «Балам дейтін ел болмаса, елім дейтін бала қайдан болсын» деген екен. Балабақша тәрбиешілері қай кезеңде болсын ертеңгі елім деп еңірейтін ұрпақты тәрбиелеуге тер төгуде.

Бұл жолда үлкен ізденіс, парасат қажет. Ендеше, тәрбиешінің әр күні ізденіспен, ертеңгі азаматты қалыптастыру жауапкершілігімен ұштасып жатады. Тәуелсіз елдің жас ұрпағын лайықты түрде тәрбиелеу – біздерге артылған аса жоғары міндет.

Осы міндетті орындау үшін әрбір тәрбиеші жанын салады. Ендеше, олардың әрқайсысының еңбегі қашанда құрметке лайық деп білемін.

ТӘРБИЕШІ! Бұл әрдайым үлкен әріптермен жазылуға тиіс мазмұнды сөз деп танимын. Өйткені, біз елдің ертеңгі азаматтарын тәрбиелеудеміз. Өйткені, біз жас ұрпаққа қазыналы да бай ана тілі – қазақ тілін сіңірудеміз.

Тіл арқылы бала бойына ұлттық құндылықтарды, дәстүр мен салтты, ұлтымызға тән ізгіліктерді, жалпы адамзатқа ортақ өркениеттік ұстанымдарды жұғысты етудеміз.
«Ұстаздық еткен жалықпас, үйретуден балаға» деп ұлы Абай атамыз айтқандай, менің де осынау қастерлі мамандықтың иесі атанғаныма он үш жыл болған екен. Қиындығы мен қызығы, ауартпалығы мен жауапкершілігі қатар жүретін осы еңбектің жолындағы педагогикалық ұстанымым - үнемі жаңалыққа ұмтылып, алдыңғы қатардан көріну және әр тәрбиленушімніңбойынан жылт еткен жақсылықты, талап пен талантты тауып, бұлақтың көзін ашу, биікке жетелеу, сондай ізденістер арқылы биік мақсаттарды орындау. Сондықтан да бұл іс екінің бірінің қолынан келе бермейді. Өйткені, бұл – бала жанын тереңнен сезінетін, өз ісін жан-жақты білетін, бүлдіршіндерді жан-тәнәмен сүйе алатын, оларды бағалай білетін нағыз маманның қолынан ғана келетін жұмыс. Ұлы педагог Г.Песталоцци: «Егер де сүйе білмесең, тәрбиелеу құқыған жоқ», деген екен.
Балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту еңбекке деген рухани адамгершіліктің қалыптасуына серпін беріп, негіз болады. Бірақ бұл қажеттілік балаға күш салмай іске асуы мүмкін емес, сондықтан оны еңбексүйгіштікке, шыдамдылыққа, ұқыптылыққа, дербестікке, белсенділікке және өз еңбегімен айналасындағыларға қуаныш сыйлауға талпынуына тәрбиелеу қажет.
Халқымызда «Жас келсе - іске» деген керемет сөз бар. Демек, мен бойымдағы жастық жігерімді, күш-қуатымды, жаңашылдығымды талапты әрі талантты шәкірт тәрбиелеуге жұмсауым керек. Болашақта өз тәрбиеленушілерімді биік белестерден көріп жатсам, сол үшін өзімнің аз да болса үлесім тиіп жатса, мен өзімді бақытты тәрбиеші-ұстаз, бақытты жанмын деп білемін.
Батыр Бауыржан Момышұлы: «Ешкім іштен батыр болып тумайды: батырлық та мінез секілді өскен орта, көрген тәрбиеге байланысты қалыптасады» деп ұлы ой айтқан болатын. Біз бақшадағы бүлдіршіндерді жақсылық атаулыға тәрбиелеуге, тамаша ортада тәлімді тәрбие беруге әрдайым жауаптымыз.
«Баланы ең әуелі мейір-шапағатқа, одан соң ақыл-парасатқа, ақырында нағыз пайдалы ғылымға, еңбекке баулы», дейді ғұлама А.Құнанбаев.
Мұндай қағидалардың барлығы біздің күнделікті жұмысымызда басшылыққа алынуға тиіс екенін ұмытпай, еңбегімізді осы бағытта құрамыз. Он жылдан аса тәрбиешілік еңбекте жүріп түйгенім – тәрбиешілік еңбекке мен басыбүтін бой ұсынып, әбден қалыптастым. Бүгінде балаларға мейірім төге отырып, биік белестерге жетуіне жауапты екенімді ешуақытта естен шығармаймын.

R00043 11.12.2020

«ЦЕЛЬ ЗАДАЧИ И НАПРАВЛЕНИЯ РАБОТЫ УЧИТЕЛЯ-ДЕФЕКТОЛОГА»

КОКИШЕВА АСЕМГУЛЬ ЖАНБЕКОВНА
Ақмола облысы. Көкшетау қаласы
№ 11 «Арай» балабақшасы
Учитель-дефектолог

ОСНОВНАЯ ЦЕЛЬ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПУНКТА КОРРЕКЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ - оказание коррекционно-педагогической помощи лицам, осваивающим содержание образовательных программ общего среднего образования и имеющих стойкие или временные трудности в их освоении.

ЗАДАЧАМИ ПУНКТА КОРРЕКЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ ЯВЛЯЮТСЯ:
- изучать особенности психофизического развития обучающихся с целью определения оптимальных путей оказания им коррекционно-педагогической помощи;
- формировать общие способности к учению с целью выполнения обучающимися требований образовательных стандартов общего среднего образования;
- формировать позитивную мотивацию к учебной деятельности, развивать функции самоконтроля и произвольной регуляции поведения у обучающихся.

На основании Положения о пункте коррекционно-педагогической помощи от 25.07.2011г. №131, зачисление обучающихся в пункт коррекционно-педагогической помощи осуществляется на основании следующих документов:
1. заявления законного представителя обучающегося;
2. заключения Центра коррекционно-развивающего обучения и развития

Общаясь с родителями, приходится часто слышать: «А зачем нам идти к учителю-дефектологу в школе? Мы все звуки говорим нормально», или «А что учитель-дефектолог делает в школе?».

В связи с этими вопросами возникла необходимость ответить на них.

Что делает учитель-дефектолог?

Основные направления работы учителя-дефектолога в школе – это коррекция нарушений чтения и письма, а также профилактика (предупреждение) этих нарушений, которые являются самыми

распространенными формами нарушений у младших школьников.

Широко распространено мнение о том, что учителя-дефектологи только «ставят» звуки, т.е. исправляют неправильное произношение. Это не совсем так.

Глобальной целью коррекционно-педагогической помощи является развитие всей речевой системы в целом, а именно:

- развитие связной речи
- накопление и совершенствование словаря
- развитие фонематического слуха
- развитие грамматической стороны речи
- обучение навыкам словообразования и словоизменения
- коррекция произношения.

В ходе работы решается ряд дополнительных задач:

- профилактика и исправление нарушений письма и чтения;
- развитие психических процессов (внимание, память, восприятие, мышление);
- формирование элементарных учебных навыков (уметь внимательно слушать педагога, быть понимаемым для педагога, целенаправленно и усидчиво выполнять поставленную задачу, адекватно оценивать результат своей работы и исправлять ошибки);
- формирование предпосылок обучения грамоте (обучение звуковому анализу слов, знакомство с понятиями «звук, слово, предложение», развитие мелкой моторики и пространственной ориентировки).

Речевые проблемы вызывают трудности усвоения тех или иных школьных предметов, что является наиболее частой причиной школьной дезадаптации, снижение учебной мотивации, возникающих в связи с этим отклонений в поведении.

Причины, вызывающие речевые нарушения, многозначны. Решить их быстро невозможно, но и делать вид, что их нет, тоже нельзя. К таким детям нужен специальный подход, усиленное внимание. Им необходима помощь учителей и родителей, причем, помощь своевременная, квалифицированная, систематическая. Такой подход и осуществляется учителем-дефектологом школы.

Какие ошибки должны насторожить родителей

Это ошибки, не связанные с правилами русского языка, то есть ошибки, допускаемые там, где написание слов, казалось бы, не вызывает никаких затруднений:

1. Смешение букв при чтении и письме по оптическому (зрительному) сходству: б-д, п-т, Е-З, а-о, д-у и т.д.
2. Ошибки, связанные с нарушением произношения. Отсутствие звука или его замена отражается и на письме. Ребёнок пишет то, что говорит: сапка – шапка,

теловек – человек, вопата – лопата.
3. Смешение фонем по артикуляционному (произносительному) сходству. При этой форме дисграфии особенно тяжело детям даётся письмо под диктовку. Смешиваются гласные о-у, ё-ю, согласные р-л, й-ль, парные звонкие и глухие согласные, свистящие и шипящие звуки, звуки ч, ц, щ между собой и с другими фонемами. Например: тубло – дупло, лёбит – любит.
4. Мы часто радуемся, когда ребёнок бегло читает в дошкольном возрасте, а это при недостаточно сформированном звуковом восприятии может привести к ошибкам на письме: пропуск букв, слогов, недописывание слов.
5. Много ошибок из-за неумения ребёнка передавать на письме мягкость согласных: сольить – солить, вьезёт – везёт.
6. Слитное написание предлогов и раздельное написание приставок также является одним из проявлений дисграфии: Всаду вы росли чудесные розы – в саду выросли чудесные розы.

Каковы же причины возникновения этих ошибок?
Наследственность.

- Органические повреждения корковых зон головного мозга, участвующих в процессе чтения и письма, запаздывание созревания этих систем мозга, нарушение их функционирования.
- Несформированность зрительно-пространственных представлений в дошкольном возрасте (это неумение различать предметы и геометрические фигуры по форме, величине, расположению в пространстве: вверху-внизу, слева-справа). Всё это приведёт к тому, что ребёнку будет сложно запомнить – печатные и письменные буквы. Он не сможет уловить тонкие различия в написании похожих букв.
- Нарушение звукопроизношения. Ребенок неправильно произносит звуки, заменяет один звук другим. Внимание требуют дети, имеющие недостаточно чёткую артикуляцию. Дети пишут с опорой на проговаривание. Нечёткое проговаривание при чтении и письме влечёт за собой ошибки.
- Нарушение фонематического слуха. Так ребенок снормальным слухом, с замечательным музыкальным слухом может не различать похожие по звучанию и произнесению звуки (парные звуки по звонкости – глухости: б-п; д-т; з –с; ж – ш; г –к ; парные по твёрдости- мягкосити : б-бь; д-дь; л-ль;р – рь; и др.). Если ребёнок не улавливает разницы в звучании, то это отразится и в письменной речи в виде замен одних букв другими.
- Ошибки в виде пропусков, добавлений, перестановок букв и слогов возникают у детей, которые не умеют анализировать слова(не могут назвать 1-ый и последний звук, соседние звуки, количество звуков в слове, их последовательность).
- Бедный словарный запас дошкольника и школьника, недостаточно развитая связная речь приведут к трудностям в построении грамотного

высказывания, в составлении рассказа, пересказа, в написании изложения и сочинения.

Когда и зачем нужны коррекционно-педагогические занятия?

Уважаемые родители! Обращайтесь за помощью к учителю-дефектологу своевременно!

Если ребёнок пришёл в первый класс с нарушенным звукопроизношением, процесс освоения им письма и чтения значительно усложняется.

Дети, занимавшиеся в детском саду с учителем-дефектологом, находятся под особым контролем у школьного учителя-дефектолога, так как у этих детей, в первую очередь, могут возникнуть трудности с освоением письменной речи.

Дополнительное внимание и контроль помогут предотвратить вероятные трудности.

Уважаемые родители, обращаем ваше внимание, что к моменту поступления в школу предполагается, что проблемы, связанные со звукопроизношением вашего ребёнка, решены в дошкольный период.

Если вы откладываете постановку звуков у вашего ребёнка до поступления в школу, вы делаете большую ошибку.

Задачи учителя-дефектолога школы несколько иные, чем у учителя-дефектолога дошкольного учреждения. Учитель-дефектолог в школе занимается исправлением недостатков письменной речи и чтения, а также профилактикой этих нарушений.

В начале учебного года первоклассники и другие ученики начальной школы проходят обследование у учителя-дефектолога, которое помогает наиболее полно охватить все этапы речевого развития ребёнка.

По результатам обследования на коррекционно-педагогические занятия приглашаются учащиеся с выявленными трудностями в области фонетико-фонематического восприятия, с трудностями в области словообразования, словарного запаса, а также в области связной речи.

Учитель-дефектолог проводит групповые, подгрупповые и индивидуальные занятия 2-4 раза в неделю.

Необходимость в дальнейшем обучении с учителем-дефектологом определяется в результате дополнительного обследования в конце учебного года.

Q00026 10.12.2020

ТӘРБИЕШІ БОЛУ- БІР БАҚЫТ

БЕКТҰРҒАН АТИПА ЕРЕЖЕПҚЫЗЫ
Түркістан облысы. Ордабасы ауданы
МКҚК «Аққөгершін» бөбекжай-бақшасы тәрбиеші

Мен үшін де осынау өмірімдегі ең қастерлі әрі қасиетті мамандық ол – тәрбиешілік. «Жол таңдауда жалтаңдауға болмайды» дегендей, әу баста ұлтымыздың, тәуелсіз еліміздің ертеңі боларлық бүлдіршіндерді тәрбиелеу жолын таңдағаныма еш өкінбеймін. Керісінше, ауыртпалығы мен жауаптылығы қырық атанға жүк боларлық осы кәсіпті таңдау арқылы қоғамдық дамуға өлшеусіз үлес қосып келе жатқанымды мақтан етемін. Адам баласының өмірінде болуға тиіс бақыттың бірі не десек, ол – өз қалауыңмен таңдаған кәсіп-мамандығыңа деген салиқалы ынтызарлық әрі ыстық ықылас дер едім. Өз еңбегіне жан-тәнімен берілген жан ғана өмірдің мән-мағынасын, қоғамдық ортадағы жауапкершілікті, тұтастай ұлттың ертеңіне қоса алар өзіндік үлесін тереңнен салмақтай алса керек. Бір сөзбен айтқанда, өмірдің мәні адал әрі мағыналы, жемісті әрі нәтижелі еңбекте жатқандығын түбегейлі түйсіне алған әр адам биікке бастар жолдың қадірін салмақтай біледі. Қалаған ісіңе ғашықтық пейілмен қарай білсең, өмірден өз орныңды тапқандығың!

Мұндай философиялық қағида бағзыдан қалыптасқан жоғары адагерpredictшіліктік ұғымдармен астасып жатыр. «Кәсібің – нәсібің» дейді қазақ даналығы. Шын жүрекпен қалаған кәсіп арқылы ғана және жемісті еңбек арқылы өмірлік несібеңді, абырой-беделіңді, қоғам алдындағы құрметіңді еселей аласың. Ал, тәрбиеші болу – айтуға ғана оңай шаруа болғанымен, бұл мамандықтың қоғам үшін қаншалықты маңызы барлығын сол кәсіпті таңдағандар, осы жолда еңбек етіп жүрген жандар жақсы түсінеді.

Көрнекті тұлға Ахмет Байтұрсынұлы: «Балам дейтін ел болмаса, елім дейтін бала қайдан болсын» деген екен. Балабақша тәрбиешілері қай кезеңде болсын ертеңгі елім деп еңірейтін ұрпақты тәрбиелеуге тер төгуде. Бұл жолда үлкен ізденіс, парасат қажет. Ендеше, тәрбиешінің әр күні ізденіспен, ертеңгі азаматты қалыптастыру жауапкершілігімен ұштасып жатады. Тәуелсіз елдің жас ұрпағын лайықты түрде тәрбиелеу – біздерге артылған аса жоғары міндет. Осы міндетті орындау үшін әрбір тәрбиеші жанын салады. Ендеше, олардың әрқайсысының еңбегі қашанда құрметке лайық деп білемін.

ТӘРБИЕШІ! Бұл әрдайым үлкен әріптермен жазылуға тиіс мазмұнды сөз деп танимын. Өйткені, біз елдің ертеңгі азаматтарын тәрбиелеудеміз. Өйткені, біз жас ұрпаққа қазыналы да бай ана тілі – қазақ тілін сіңірудеміз.

Тіл арқылы бала бойына ұлттық құндылықтарды, дәстүр мен салтты, ұлтымызға тән ізгіліктерді, жалпы адамзатқа ортақ өркениеттік ұстанымдарды жұғысты етудеміз.

«Ұстаздық еткен жалықпас, үйретуден балаға» деп ұлы Абай атамыз айтқандай, менің де осынау қастерлі мамандықтың иесі атанғаныма он үш жыл болған екен. Қиындығы мен қызығы, ауартпалығы мен жауапкершілігі қатар жүретін осы еңбектің жолындағы педагогикалық ұстанымым - үнемі жаңалыққа ұмтылып, алдыңғы қатардан көріну және әр тәрбиленушімніңбойынан жылт еткен жақсылықты, талап пен талантты тауып, бұлақтың көзін ашу, биікке жетелеу, сондай ізденістер арқылы биік мақсаттарды орындау. Сондықтан да бұл іс екінің бірінің қолынан келе бермейді. Өйткені, бұл – бала жанын тереңнен сезінетін, өз ісін жан-жақты білетін, бүлдіршіндерді жан-тәнәмен сүйе алатын, оларды бағалай білетін нағыз маманның қолынан ғана келетін жұмыс. Ұлы педагог Г.Песталоцци: «Егер де сүйе білмесең, тәрбиелеу құқыған жоқ», деген екен.
Балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту еңбекке деген рухани адамгершіліктің қалыптасуына серпін беріп, негіз болады. Бірақ бұл қажеттілік балаға күш салмай іске асуы мүмкін емес, сондықтан оны еңбексүйгіштікке, шыдамдылыққа, ұқыптылыққа, дербестікке, белсенділікке және өз еңбегімен айналасындағыларға қуаныш сыйлауға талпынуына тәрбиелеу қажет.
Халқымызда «Жас келсе - іске» деген керемет сөз бар. Демек, мен бойымдағы жастық жігерімді, күш-қуатымды, жаңашылдығымды талапты әрі талантты шәкірт тәрбиелеуге жұмсауым керек. Болашақта өз тәрбиеленушілерімді биік белестерден көріп жатсам, сол үшін өзімнің аз да болса үлесім тиіп жатса, мен өзімді бақытты тәрбиеші-ұстаз, бақытты жанмын деп білемін.
Батыр Бауыржан Момышұлы: «Ешкім іштен батыр болып тумайды: батырлық та мінез секілді өскен орта, көрген тәрбиеге байланысты қалыптасады» деп ұлы ой айтқан болатын. Біз бақшадағы бүлдіршіндерді жақсылық атаулыға тәрбиелеуге, тамаша ортада тәлімді тәрбие беруге әрдайым жауаптымыз.
«Баланы ең әуелі мейір-шапағатқа, одан соң ақыл-парасатқа, ақырында нағыз пайдалы ғылымға, еңбекке баулы», дейді ғұлама А.Құнанбаев.
Мұндай қағидалардың барлығы біздің күнделікті жұмысымызда басшылыққа алынуға тиіс екенін ұмытпай, еңбегімізді осы бағытта құрамыз. Он жылдан аса тәрбиешілік еңбекте жүріп түйгенім – тәрбиешілік еңбекке мен басыбүтін бой ұсынып, әбден қалыптастым. Бүгінде балаларға мейірім төге отырып, биік белестерге жетуіне жауапты екенімді ешуақытта естен шығармаймын.

Q00025 10.12.2020

«БӨЛМЕ ӨСІМДІКТЕРІ».

БУКАТОВА НУРЛАН ТОКТАУГАЛИЕВНА
ШҚО. Өскемен қаласы. «ЛАДА» Теремок балабақшасы тәрбиеші.

Мақсаты: Балалардың табиғат бұрышындағы бөлме өсімдіктері туралы білімдерін толықтыру.Қазтамақ пен фикус гүлі туралы айтып,оларды бір-бірінен ажырата білуге ,тани білуге үйрету және күту ерекшеліктерімен таныстыру.Бөлме өсімдіктерін қалай күту керектігін іс жүзінде көрсету арқылы еңбекқорлыққа баулу..

Көрнекіліктер: бөлме өсімдіктерін күтуге қажетті заттар (сүрткіш,су құйғыш,су құятын ыдыс ,алжапқыш),үлестірмелі материалдар.

Сөздік жұмыс: қазтамақ,дәрілік өсімдіктер.

Билингвальды компонент: өсімдіктер-растения,жапырақтар-листья,сабақ-стебель.

Іс-әрекет кезеңдері	**Тәрбиешінің іс-әрекеті**	**Балалардың іс-әрекеті**
Мотивациялық қозғаушылық	Педагог балалардың назарын топтағы бөлме гүлдеріне аударады. -Мыналар нелер? -Гүлдер не ішінде өсіп тұр? -Мұндай гүлдерді қалай өсіреміз -Дұрыс,бұл гүлдер бөлмеде өседі. Сондықтан оларды бөлме өсімдіктері деп атайды.Бөлме өсімдіктері ауаны тазартады.	Педагогтің сұрақтарына жауап береді. —Гүлдер. -Құмыра ішінде өсіп тұр. -Үйде ,топта өседі.
Ұйымдастыру-іздестіру	**Білімді өзектендіру.** -Қазір мен бір өсімдікті сипаттаймын ,ал сендер қандай өсімдік екенін тыңдаңдар. -Жапырақтары сопақша,үлкен,түсі қою жасыл.Бұл қай өсімдік? (Фикус гүлін көрсетеді) -Бүгін сендер жаңа бөлме өсімдігі-хош иісті қазтамақпен таныстырамын. Қазтамақтың сабаға жасыл,шырынды,сабағынын бойымен хош иіс беретін	Айтылған сипаттама бойынша фикусты табады. Мұқият тыңдайды. Қайталайды.

	жапырақтары өседі. Оның гүл шоғырлары хош иісті және әртүрлі түсті болады,бірақ көбіне қызыл гүлі бар қазтамақтар көп кездеседі. **Билингвальды компонент:** өсімдіктер-растения,жапырақтар-листья,сабақ-стебель. **Тыныс алу жаттығуы:** «Гүлдердің хош иісі».	Қазтамақ гүлінің иісін иіскеп,тыныс алу жаттығулуарын орындайды.
	-Қазтамақтың хош иісін сезіну үшін терең тыныс алайық. -Қазтамақ-дәрілік өсімдік.Одан дәрілік майлар жасалады.Хош иісі бөлмеге ұсақ шіркейлерді келтірмейді. -Балалар,қазтамақтың фикустан айырмашылығын қарастырайық. -Фикус қандай күтімді қажет етеді? Жапырақтарындағы шаңды немен сүртеді? -Не үшін жапырақтардағы шаңды сүртеміз? (Жапырақтары ауаны тазартады) -Өсімдіктерді қалай суару керектігін көрсетіңдерші. -Су құйғыштың тұмсығын гүл ыдысының шетіне салып,суды шашыратпай суару керек.Бөлме өсімдіктерін қалай күтіп-баптау керектігін түсіндіреді. **Сергіту сәтін өткізу:** *Біз гүлдерше өсеміз,* *Жапырағы жайқалған.* *Сабақтары салады,* *Жел күшімен шайқалған.* **Таңғажайып сәт.** Есік қағылып,бөлмеге дәрігер Салауат кіреді. -Сәлеметсіңдер ме,балалар!Мен	Қазтамақ пен фикусты салыстырады.Сабағы мен жапырақтары әртүрлі екенін айтады. -Фикус гүлінің жапырақтарын сулы шүберекпен сүртеді. Қазтамақ пен фикусты күту жолдарын айтады. Қолдарын жоғары көтереді,шайқайды .т.б Дәрігер өсімдіктер бар екенін,оның ішінде қазтамақтың атын

	мейірімді Салауатпын.Таңертенң маған көжектер келіп,құлақтарының ауырып тұрғанын айтып еді.Ал менің дәрі салғышымда дәрілер таусылып қалыпты.Балалар,сендердің топтарында дәрілік өсімдіктер бар ма? -Балалар,сендерге үлкен рақмет! Сендер маған көмектестіңдер,енді мен өз достарымды емдеп аламын.Сау болындар! **Үлестірмелі материалдармен жұмыс орындатылады.** **«**Қандай дәрілік өсімдіктерді білесіңдер**?»** сұрағына жауап беру.	атайды Балалар дәрігер Салауатқа қазтамақ гүлін береді,онымен қоштасады. Тапсырманы орындайды,жауап береді.
Рефлексивті-түзетушілік	Сұрақ-жауап әдісі арқылы оқу іс-әрекетінде алған білімдерін қорытындылайды.	Сұрақтарға жауап береді.

Күтілетін нәтиже:
Нені біледі:бөлме өсімдіктерін бір-бірінен ажырата білуге арналған тапсырмаларды**.**
Қандай түсініктерді игерді: табиғат бұрышындағы бөлме өсімдіктері туралы мәліметтерді.
Меңгерген дағдылары мен іскерліктері: бөлме өсімдіктерін күте білу дағдыларын іс жүзінде

Q00027 10.12.2020

«ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫНА ПЕДАГОГ-ДЕФЕКТОЛОГ ПЕН АТА-АНАНЫҢ АТҚАРАТЫН РӨЛІ

БЕКБУЛАТОВА КУНСУЛУ КУСПЕКОВНА
Ақмола облысы. Көкшетау қаласы. №11 «Арай» балабақшасы
Логопед-дефектолог

Бала тәрбиесі кай қоғамда, қай уақытта болмасын ең маңызды мәселе. Соңғы 10-12 жыл уақыт аралығында қоғамда болып жатқан күрделі эканомикалық өзгерістер, реформалар көп жагдайда баланы көптеген проблеммаларға кездестіреді. Жан-жақтан түсетінәртүрлі мазмұнды информатциялар баланың жеке тұлға ретінде қалыптасуына үлкен ықпал етті. Бүгінгі танда республикамыздың жалпы білім және кәсіптік білім беретін орта мектептерде тәрбие мәселесі қиын жағдайда . Оқушылар сапасыздығын былай қойғанда мектепте тәрбие процесін орындалуы өз дәрежесінде емес. Оқушылар мектепке қалай солай киініп келеді, мектепте, мемтептыс уақыттарда темекі тартады. Ұлтық салт-дәстүрді сақтағысы келмейді. Ең қиыны орта мектепті бітіргенде, қоғамда өмірге икемсіз, қарапайым жұмыстарға қабілеттері төмен болып шығады. Оның нәтижесінде қазіргі бизнес замандында айқын байқалуда.Сондықтан жастарды ешбір кәсіпорын жұмысықа алмайды. Қазіргі таңда тәрбие шараларын жасарту керек. Тәрбие туралы ұғымды талқылау кезінде әртүрлі түсінбеушілік мен болып жатады. «Тәрбие» деген ұғым «Білім» деген ұғыммен ауыстырылып келеді. Синоним сөздер ретінде қолдалынады. Н.Г.Черночевский «Тәрбие маңызды үш ұғымнан ойлау әдеті және түйсіктің байлығы, адамның білімділігі деген толық мағналы сөз»-дейді. Тәрбе мен білімнің жағындағы осы тармақтарда анықталады, бірақ оның маңналык мағнасы бар. Қортындысы ол бір мағнада, ол «Тәрбие» деген түсінікті көрсетеді. Оқушы білімді адамгершілік эстетикалық тәрбие жолдарын білу негізінде анықтайды. Білімді қабылдау үшін оның жоғары денгейде болуы. Оқыту ол жеке адамды қалыптастыруда маңызды міндет атқарады. Ол дүниетанымның интелектуалдық сферасын, ақыл ойды кеңейтеді, жаңа идеялар қалптастырады. Оқыту мен тірбиенің арасы кең. Оқыту негізінен білім беруге арналған дағдыны практикада қолдана білуге, білімділігін өмірде қолдана білуге анықтауға пайдаланылады, ал тәрбие- ол жеке қаблеттерін қалыптаструға және өзіндік сапа түйсігіне, тәрбиелігіне сипаттама береді. Адамңа ең бірінші білім емес, тірбие беру керек, тәрбиессіз берілген білім адамзаттын қас жауы, ол келешекте оның барлық өміріне апат әкеледі деп Әл-Фараби айтқандай тәрбие мәселесі қай заманың, қай қоғамның болмасын көкей тесті мәселесі болып келеді. Ата-анаға екі түрлі сурет көрсетуге болады1-шісі әдемі салынған,

ал 2-шісі дұрыс салын баған үйдін суреті. Мұғалім :1-ші сурет тәрбиесі дұрыс бала туралы, 2-ші сурет тәрбиесі дұрыс болмаған бала туралы екендігі туралы айтлады. Бала тәрбиесі үйдің фундаменті сияқты жас күнінен басталады. «Отбасы барлығының басы, жан жақты дамуының негізгі болатын тәрбие институты. Ата-ана мен баланың қарым-қатнас нәтижесінде, адамгершілік, эстетикалық, діни тжірбиесінің алғашқы үлгісі қалыптасады. Ал әке мен шеше, ата мен әже апа мен ағалар баланың алғашқы тәрбиешілері деп В.А.Сухамлинский айтқандай алғашқы тәрбиешілірдің алғашқы тірбиесі ерте бастан, яғни бесіктен басталады». Ал 2-шә сурет бала тәрбиесінің әуелден бастап дұрыс бастамағаны көрініп тұр. Ал мына суретке қараныз (тактада тау бейнесі, таудан жарып шығып келе жатқан жаңартау бейнеленген. Жаңартаудың басында «нашар бала» деп қағазбен жасырып қоямын). Тау сіздің балағыз болса, жанартаудың атқылануына дейін қаншама процестер жүреді , сол сияқты баланыздын жаксы (жаман) болуы үшін де балаға бірнешепроцестер әсер етпей ме? Нашар бала болуы оған ата-ананың баланы бақылаусыз жіберуі.баланыңәртүрлі топқакіруі, жаксы жолдастарының болмауы бірден бір себеп. Мұны бәрін дер кезінде байқап, балаға көмекке ұмтылсақ, оны сақтап қалуға болады.

Бала тәрбиесіне басты рөлді ата-ана атқарады, сонтықтан олар мектеппен, Ұстаздарымен байланыс жасап, достарының кім екенін біліп отыру керек.
Қазіргі қоғам жеке тұлғалардан маман ретінде төмендегі талап етеді;
Кез келген әдебиетпен және технологиямен өз бетімен жұмыс істей білуі;
Өз бетінше ойлай білу, анализ жасай білу, қортындылай бәлу;
Өз ойын айта білу, түсендіре білу,басқаны үйрете білу;
Басқаларды тыңдай білу, информатцияны қабылдай білу;
Жақсы білім ала білу;
Ұжыммен қарым қатнас жасай білу, ұйымдастыра білу (өзін өзі тексере, бағалай білу).
«Баланынбасты ұстазы ата-анасы»
Мынандай сұрақтарға жауап жазу керек:
1 Баланың қабілеті туралы не айтасыз?
2 Баланы еңбек етуге неше жастан және қалай ұйретерсіз?
3 Баланың жақсы адам болып өсуіне не кедергі?
4 Бала тәрбиесінде сіздің қателігініз неде деп ойлайсыз?
5 Жақсы оқу үшін баланызға калай комектесесіз?
6 Бала тәрбиесі үшін үйдегі жауапкершілік күшті ме, жоқ мектептегі жауапгершілік күшті ме?
7 Бала тәрбиесіндегі Әкесі мен анасының орны қандай?
Қорытынды: баланың өсіп жетілуіне, үлгеріміне, тәрбиесіне, мінез құлқына, жанұяның да, мектептің де, сыртқы ортаның, әлеуметтік жағдайлардың әсері бар.

R00057 12.12.2020

«БАЛАБАҚШАДА БАЛА ТІЛІН ДАМЫТУДЫҢ МАҢЫЗЫ

УМАРОВА РОЗА ШАМУРАТОВНА
Маңғыстау облысы Жаңаөзен қаласы
«№ 8 балабақшасы» Тәрбиеші

Балалардың тілін дамытудағы мақсаттары:
- Балалардың ойлау, дұрыс сөйлеу қабілеттерін дамыту, сөздік қорын молайту. Сөйлем құрап өз ойларын жеткізе білуге, қазақ тіліне тән ерекше дыбыстарды дұрыс айтуға үйрету;
- Сөздің жалпы ұғым беретін жағын меңгеруге көңіл бөліп ойлау қабілеттерін дамыту, өз ойын еркін жеткізуін, сөйлеу қабілеттерін қалыптастыру;
- Ертегілерді әңгімелеуге, өлең, тақпақ, мақал - мәтелдер, жаңылтпаштарды айта білуге үйрету.

Осы мақсатты іске асыру нәтижесіндегі міндеттері:
- Бала тілін орфоэпиялық дыбыстау мәдениетіне тәрбиелеу.
- Сөздегі грамматикалық дағдыларды қалыптастыру;
- Баланың сөздік қорын молайту;
- Байланыстырып сөйлеуін қалыптастыру;
- Балалардың ойын дамытып, тіл байлығын арттыру.

Балалар өз бетінше шығармаларды айтып, шығарманың мазмұны мен ойын дұрыс жеткізіп, диалогтегі адамдардың сөздерін мәнерлі жеткізуге икемделеді. Балалар автордың сөз өнерін қолданып, сөз мәнерін өздері машықтануы қажет. Серіктестері айтқан әңгімені тыңдап отыруға, мазмұнын түсінуге, әдеби кейіпкерлерін атымен айтуға үйретіледі.

Табиғи құбылыстардағы ақиқаттылықты сипаттаған кезде нақты дұрыс сөз қолдануға, үлкендердің көмегімен белгілі бір нәрсеге тиісті белгілерді табуға, нақты бейнелеуге, әңгімеде ой - өрісін жеткізуге үйрету керек.

Балалардың сипаттау әңгімелері түрлі сөз мәнерінде сонымен қоса тілдік (метафора, теңеу, эпитет, балама қолдануда) сөз өнері өзіндік ерекшелігін ашу қажет. Ойыншықтарды қолданып, суретке қарап әңгіме құрастырады. Баланың өзі құрастырған әңгімесінде жанрдың негізгі ерекшелігін таба білуінде. Сюжет ерекшеліктері мен әдеби шығармалардың мәнерлігі (ертегіні толық айтып беру).

Ертегідегі жақсылықтың жеңгені, сиқырлық жайында, кейіпкерлерді басқа бір нәрсеге айналдырып, және т. б. қолдана отырып, ертегі құрастыруға үйрету.

Бұл жаста балалар шығарманы қызығушылықпен тыңдайды, әңгімелерді түрлендіре біледі. Баланы шығармашылық қабілеттілігінен туындаған әңгімелеріне көңіл аударып, құрдастарының әңгімелерін тыңдауға бейімдеп, қиыншылық тудырған жағдайды, қол ұшын беріп, дұрыс емес жеріне түзету

енгізе керек.
Бала тілін дамыту жұмысының негізгі мазмұны – сөздің жалпы ұғым беретін жағын меңгертуге көңіл бөліп, ойлау қабілеттерін дамыту, өз ойын еркін жеткізуін, қоршаған орта мен айналасындағы адамдармен еркін қарым - қатынасқа түсу, сөйлеу қабілеттерін қалыптастыру.
Тіл мәдениетін игеру – баланың сәби шағынан іске аса бастайтын, біртіндеп жетілетін кезең. Олай болса, баланың тілін дамыту жұмысы отбасынан, балабақшадан бастап жүйелі түрде жүргізілуі тиіс.
Балабақшада тілдік қатынастың ең маңызды түрі ауызша сөйлеп үйрену жатады. Ол болса сөздерді байланыстырып айту арқасында жүзеге асады. Сөздің байланысты айтылуы баланың тілдік және ақыл - ой дамуымен біртұтас жүреді.
Жас жеткіншектерді баулып, тәрбиелеуде көркем әдебиеттің ролі ұшан - теңіз. Ол жаңа өскін балауса буынының сана - сезімін оятып, ақыл - есін дамытатын, адамгершілік моральға тәрбиелейтін өмір оқулығы.
Мектеп жасына дейінгі бүлдіршіндерді өздерінің бойына шақ әдеби мұралармен сусындатып тәрбиелеу педагогтардың алдындағы міндеті. Ертегі, әңгімені, өлең – тақпақтар мен жаңылтпаштарды, сондай - ақ мақал - мәтелдер мен жұмбақтарды мәнерлеп оқып беру мен әсерлеп айту – тек қана олардың сөздік құрамын байытып қана қоймайды, сонымен қатар, сәбидің ақыл - ойының жетілуіне әсерін тигізеді. Баланың әдепті, көргенді болып өсуіне ықпалы өлшеусіз, баланың Отанын, өз ұлтын, өз жерін сүюі, оны қадірлей білуі ауыз әдебиеті мен көркем әдебиеттің әсері деп білеміз. Өйткені, бала кітаптағы жағымды кейіпкерлерге еліктеп, ер атанғысы келіп, еркелікке, еңбекке құлшынып өседі.
Ежелгі қазақ әдебиеті өкілдерінің балаларға қалдырған әдеби мұрасы, Алтынсарин, Абай Құнанбаевтың өлең - әңгімелері осы күнге дейін тәрбиелеу мен оқытуда, ғылым жолын танытып, өнер - білімге баулуда қастерлі қасиетін еш жойған жоқ. Жамбылдың, Сәкеннің, Жансүгіровтың, Майлиннің, Мұқановтың сондай – ақ көптеген жас жазушылардың балалар сүйсінерлік қызығып тыңдарлық жақсы шығармалары бар. Мұның бәрі, жеткіншек ұрпақты тәрбиелеуде баға жеткісіз қазына. Әрбір тәрбиеші соларды іздестіре отырып, термелеп жинап жүрсе, өз жұмысына өте демеуші дәнекер таппақ.
Жас кезінде әңгіме, жырларды көп тыңдаған бала өз көрген - білгенін қиыстырып, тұжырымдап достарына, тәрбиешілеріне, ата - аналарына айтып бере алса, тіл шеберліктері артады. Мұндай жақсы қасиеттер баланың парасатты, инабатты, әдепті, еңбексүйгіш, көргенді болып өсуіне әсер етеді.
Мектепке дейінгі шақта бала тілі икемді келеді, сондықтан - да балалармен жүргізілетін жаттығу түрлері әр алуан. Балалардың жас ерекшелігіне қарай топтарды үлкейген сайын тіл дыбыстарын айтып, үйренуге арналған жұмыс түрлері біртіндеп күрделене береді.

Балабақшада жүргізілетін тәрбие, білім беру үрдісінде дыбысқа байланысты жаттығу түрлері кешенді түрде іске асырылады.
Дыбыстардың ерекшеліктерін жете меңгеріп, дыбыстарды дұрыс айтуға жаттықтыру басқа да тілдерін дамыту сауат ашу оқу іс - әрекеттерінде ғана емес, ән, дене шынықтыру оқу іс - әрекеттерінде де, бос кезеңдерде де балаға өлеңдер, тақпақтар үйретіледі.
Балабақшада балалардың жас ерекшелігіне лайықты көркем әдебиет шығармаларын, оқыған шығарма мазмұнын әңгімелеп айтқызу, суретке қарап әңгімелеу, ертегілер оқып беру, мақал - мәтел, жаңылтпаш, тақпақтар үйрету сияқты жұмыстары арқылы бала тілін дамытуға болады.
Мектепке дейінгі тәрбие жұмысы жүйелі жүргізуді талап етеді. Қазіргі уақытта баланы халықтық педагогика негізінде тәрбиелеу ана тілі арқылы өз дәрежесінде жүзеге асатыны белгілі. Баланы ана тілінде анық, жүйелі, өзгелерге түсінікті, мәнерлі үн ырғағымен келістіре сөйлеуге, сөздің дыбыстық құрамын дұрыс жеткізуге мектепке дейінгі кезеңде үйрету керек.
Тәрбиеші әр баланың тілін зерттеп, ерекшелігін жете меңгергеннен кейін, тәрбие білім беру үрдісіне күн тәртібінің қолайлы сәттерінде дыбыстарды дұрыс дыбыстауға орай жаттығу жұмыстарын жоспарлы түрде ұйымдастырып жүргізеді.

Сөздің дыбыстық жағын меңгерту
- Бала тілін зерттеп, қай дыбысты айта алмайтынын анықтау;
- Артикуляциялық аппаратты дайындау кезеңі
- Сөз, сөйлем, өлең, жұмбақ, жаңылтпаштарды айтқызып, дыбыстарды үйрету.

Балалардың сөздік қорын, тіл байлығын дамыту барысында қолданылатын әдістерге тоқталатын болсақ:
1. Сахна ойындары. Оның барысында қажетті дыбысқа байланысты сөздер, сөйлемдер бірнеше рет қолданылады. әр кейіпкерді сөйлете отырып, балаларға қайталату.
2. Бағдарлама бойынша өтілетін шығармалардан тіл ұстартуға қажетті шумағын алып пайдалану. Сол шумақ қай ертегіден, қай өлеңнен алынғанын сұрап, жауабын алу арқылы тіл дамытудан игерген білім дағдыларын бекітеді, әрі қайталайды.
3. Сөздің дыбыстық жағын анық айтуға жаттықтыруда шағын әңгіме, ертегілерді мәнерлеп оқып беруге болады.
4. Көркем сөз шеберлерінің таспаға жазылған үндерін, мәнерлі дауыс ырғағын тыңдату.
5. Дидактикалық жаттығулар жасау. «Ғажайып қалта» «Не өзгерді?» үстел үстінде ойнайтын ойындарды пайдаланып, әр дыбысқа байланысты суреттерді топтап алу.

6. Жұмбақ, мақал - мәтел, жаңылтпаштарды айтқызу арқылы қажетті дыбысты бекіту.

Жұмыстың осы түрлерін баланың жас кезінен бастап дер шағында қолға алса нәтижесі де ойдағыдай болады.

Балабақшада жүргізілетін тәрбие, білім беру үрдісінде дыбысқа байланысты жаттығу түрлері кешенді түрде іске асырылады. Мәселен, ән оқу іс - әрекетінде музыка үнімен бала сезіміне әсер етсе, тіл дамытуда оқылған әңгіме, ертегілер, біріншіден баланың ақыл - ойын, танымын кеңейтсе, екіншіден ана тілін жақсы білуге көмектеседі.

Оқу жылының басында өз тобымда тілдері з, р, с, ш дыбыстарын айта алмайтын балаларға дыбыстарды дұрыс айтқызу мақсатында ойын - жаттығулар, тақпақтарды айтқызып үйреттім. Мысалы: «З» дыбысын бекіту мақсатында А. Райымқұлованың «ауыл маңында» өлеңін айтқызуға болады.

Ауыл маңы саз, саз - саз,
Жайылады қаз, қаз - қаз.
Тоймай қалса қаз, қаз - қаз,
Шашқан дәнің аз, аз - аз.

Дыбыстарды меңгерту барысында ассоциация әдісін қолданамын. Мысалы: «Қ» дыбысын бекіту мақсатында Қ – қарға, қолғап, қасқыр, қой, қарындаш

Ұрпақтан - ұрпаққа мұра болып келе жатқан ертегілер, мақал - мәтел, жұмбақтар, жаңылтпаш бала тілін дамытуда шешуші орын алады. Тобымдағы балаларға ертегілерді ең алдымен ауызша айтып беремін. Сонан соң айтылған ертегінің мазмұнын толық қабылдау және тіл байлықтарын арттыру мақсатымен сахналап рольдерге бөліп ойнатамын. Мысалы: «Бауырсақ» «Шалқан» «Мақта қыз бен мысық» «Алдар көсе мен тоңғақ бай» «Күз түсті» ертегілері.

Түрлі ойын - жаттығулардың бала тіліне тигізер ықпалы мол. Мысалы: «Күз түсті» ертегісін алып ойын - жаттығу ретінде өткізіп жүрмін.

«Балалар тоғайға жеміс - жидек теруге барады. Барлығының қолдарында себет бар. Олар тоғайға келе жатса, бір сиыр жатыр екен. Сиыр балаларды көріп «мө - мө - мө» деп амандасады. Содан кейін «балалар, қайда барасыңдар?» дейді.

- Балалар: - Орманға жидек теруге бара жатырмыз

Деп жауап береді.

Орманға келіп ағаштың бұтағында тоқылдақтың отырғанын байқайды.

Тоқылдақ балаларды көріп «тық - тық» деп амандасады. Сонан кейін торғайлар «шиқ - шиқ» деп дыбыстайды. Қарға болса «қар - қар» дейді. Көкек те қалыспай «көкек - көкек» деп қалыспайды.

Осы тәріздес ормандағы құстар, аңдар балалармен кездеседі. «Күз түсті» ертегісінің мазмұны бойынша жүргізілетін ойын - жаттығудың мақсаты ертегі мазмұны бойынша балаларды қызықтырып, дыбыстарды анық айтуға жаттықтыру.

Ертегілерден басқа көркем әдеби шығармаларды балаларға оқып беріп, олардан әңгіменің мазмұнын сұраймын. Мысалы: «Екі дос пен қайыршы қария» әңгімесін оқып беріп, әңгіменің мазмұнын сұрау арқылы Венн диаграмма әдісін қолданып, балаларға Алдан мен Сауранның мінезін салыстырамын.
Халық ауыз әдебиетінде ерте заманнан келе жатқан өзіндік ерекшеліктерімен танылған халықтың асыл ойының көркем жиынтығы мақал - мәтелдер арқылы да беріледі.
Қазақты мақал - мәтелдері негізінен елдікті, ынтымақты, бірлікті, адамгершілікті, инабаттылықты қамтиды. Сондықтан, мен «Менің Қазақстаным» «Отбасы» «Менің ауылым» тақырыптарын өткенде:
• Туған жер – алтын бесік
• Өз үйім - өлең төсегім
• Отан – оттан да ыстық
Батырлық, ерлік туралы:
• Жауынмен жер көгереді, батамен ел көгереді
• Ер - елдің көркі, өсімдік жердің көркі
Білім туралы:
• Қына тасқа, білім басқа бітеді
• Көп сөйлеген білімді емес, көп білген білімді – деген мақал - мәтелдерді пайдаланамын.
Бала тілінің дамуына жұмбақтар үлкен роль атқарады. Әр оқу іс - әрекетінің тақырыбына сәйкес жұмбақ айтудан бастаймын.
• Кешкісін маздап жанады, таң атса сөніп қалады (Жұлдыз)
• Қырманнан көрдім, ырыздығы елдің (Дән)
• Басында аппақ шәлі, етегі елдің сәні (Тау)
Халықтық шығармалар ішінде баланы дұрыс, айқын сөйлеуге үйрететін, тілін жаттықтыруға бейімді жанр – жаңылтпаш. Жаңылтпаш арқылы сөздерді дұрыс сөйлеуге, жеке дыбыстарды алмастырмай дұрыс айтуға үйретеді.
• Көк кесе, көп кесе, Көп кесені әкелді кеше

Қорыта айтқанда, балалардың ана тіліндегі дыбыстарды анық айтып, дұрыс сөйлей білуге балабақшада берілер тәрбиенің ықпалы зор.
Қазіргі заман талабына сай оқу - тәрбие үрдісін ұйымдастыру, яғни әр баланы жеке тұлға ретінде қабылдап, мектеп жасына дейінгі бүлдіршіндерді ойына, бойына шақ әдеби мұралармен сусындатып тәрбиелеу, тәрбиешінің алға қойған міндеті. Айналадағы дүниені, табиғатты бақылап түсіндіріп әрдайым жаңа сөздермен, сөздік қорын толықтырып отыру қажет деп есептеймін. Жоғарыда айтылған мүмкіндіктерге сай балалардың сөйлеу қабілеттерін тереңдетіп, шығармашылық қабілеттерін дамытуда айтқан әңгімесіне, өзі құрастырған қысқа әңгімелеріне бағыт - бағдар бере отырып, тіл байлығын, сөздік қорын дамытуды басты назарда ұстау керек деп ойлаймын.

МАЗМҰНЫ

- ДОСКАРИН ЕРБОЛ ДУЛАТБЕКОВИЧ
- БЕЙСЕМБАЕВА САЛТАНАТ ЖУМАГАЛИЕВНА
- УАЛИЕВА АЛТЫНАЙ УШКЕМПИРҚЫЗЫ
- МАГЗУМОВА САУЛЕ ТЕМИРГАЛИЕВНА
- КАБЛАНОВА САУЛЕ САТЫБАЛДИЕВНА
- МЕДЕТОВА ВЕНЕРА АМАНТАЕВНА
- ДОСКАРИНА АЛМАГУЛЬ ЗЕЙНУЛЛИНОВНА
- ӨМІРӘЛИЕВА ТҰРСЫНАЙ БЕКМЫРЗАҚЫЗЫ
- КОКИШЕВА АСЕМГУЛЬ ЖАНБЕКОВНА
- БЕКТҰРҒАН АТИПА ЕРЕЖЕПҚЫЗЫ
- БУКАТОВА НУРЛАН ТОКТАУГАЛИЕВНА
- БЕКБУЛАТОВА КУНСУЛУ КУСПЕКОВНА
- УМАРОВА РОЗА ШАМУРАТОВНА